

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDSKRIFT FÖR

SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

ORGAN FÖR

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET, FÖRENINGEN FÖR VÄLGÖRENHETENS ORDNANDE
OCH FÖRENINGEN HANDARBETETS VANNERREDAKTÖR: *LOTTEN DAHLGREN*

INNEHÅLL:

Telegrafisterna såsom svenska statens tjänare.

CÉCILE GOHL: Rättska kvinnor och deras handarbete.

HILDA SACHS: Kvinnan i industrin.

EUGÉNIE BESKOW: Lilla Jeanne.

Litteratur: L. D.: Evig sommar af Hilda Sachs. — L. D.: Lek af Isis. — L. D.:

Interiörer af Anna Wahlenberg. — F. E.: The international congress of
women 1899

Föreningsmeddelanden.

Från skilda håll.

»Huru kan ungdomens demoralisation förekommas?»

SVECIA,Solidt, tidsenligt Lifförsäkringsbolag.
Ömsesidighetsprincip. — Svensk dödlighet.

Kontor: Regeringsgatan 3.

Olycksfall-försäkringsanstalten **GOTHIA.**

Afslutar olycksfallförsäkringar på liberalaste och tidsenligaste vilkor.

Hufvudkontor: Regeringsgatan 3, 2 tr.

Största lager af
Duktyger,
Lakans- och Örngåttslärfter,
Handdukar, Hollands, Madapolam,
Piqué, Broderier & Spetsar.

Specialité: **Damutstyslar,**

hvilka förfärdigas å egen Syatelier och levereras fullt färdiga, märkta och tvättade.

Egen Tvätt- och Strykinrättning jemte Ångmangel.

K. M. LUNDBERG, Stureplan.

K. M. LUNDBERG

Textilafdelning, Thyra Grafström.

Färdiga och påbörjade **Broderier** på siden, kläde-, lärft- och yllestramalj, passande för **Dukar, Portiärer, Mattor Kuddar, Serveringsdukar** m. m. Mönster uthyras. Requisitioner från landsorten ombesörjas pr omgående.

<p>Specialaffär för Damartiklar Regeringsgatan 26. <i>Order från Landsorten exp. mot efterkräf.</i></p>	<p>☞ Stort urval af ☜ Sommarhattar Hattflor, sv., hv. & kulörta — Bluslif — Halsdukar och Skärp. HERM. MEETHS, Stockholm.</p>
--	--

Smedman den äldres
HANDELS-SKOLA

Stockholm, **Stortorget 16.** Allm. tel. 21 77.

Nya elever mottagas alla tider på året.

Anmälningstid 10—2.

Undervisning i alla å kontor förekommande ämnen och språk.

Dugliga biträden erhållas från skolan.

OBS.! Å bref anhålles om fullständig adress.

Annonser för DAGNY

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna värden af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti af Stockholms Enskilda Bank åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å in-teckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att in-teckningarne blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad in-teckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter Stockholms Enskilda Bank därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Fredrika-Bremer-Förbundets

Jurist

lämnar åt kvinnor råd och upplysningar i
juridiska och ekonomiska angelägenheter.

Träffas å förbundets byrå

54 Drottninggatan, 1 tr.

Onsdagar kl. 1/2 11—11 f. m.

Aug. Magnusson

46 & 48 Vesterlånggatan 46 & 48

STOCKHOLM.

(Etablerad 1860.)

Största lager i Norden

af

Kulörta och Svarta Klädningstyger
i **Siden** och **Ylle**,
Bomullsvoror, Kapptyger och Schalar.

Afdelningen

för å egen fabrik confectionerade artiklar, in-
rättad efter utländskt mönster, erbjuder ett
storartadt urval af **färdiggjorda**

*Promenad- och Sällskapsklädningar,
Bluslif och Kjolar,*

*Res-, Rid-, Velociped- o. Gymnastikdräk-
ter, Morgonrockar och Underkjolar m. m.*

Allt efter senaste modeller.

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 2867.

**Profver på begäran
kostnadsfritt.**

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 28 67.

Telegrafisterna såsom svenska statens tjänare.

Det torde väl ej vara ett löst antagande utan ett med verkliga förhållandet öfverensstämmande faktum, att riksdagens afslående af k. m:ts proposition om dyrtidstillägg för statens lägst aflönade ämbetsmän väckt stor förstämning inom vida kretsar i vårt land. Under riksdagsdebatten rörande denna fråga lät visserligen en och annan röst höra sig som vågade förneka själfva »de dyra tiderna», följaktligen ifrågasatte dyrtidstilläggens befogenhet, men i allmänhet gjorde ju den åsikten sig gällande, att löneförhöjning nog vore behöflig, ja i vissa fall af högsta nöd påkallad, men att det kungl. förslaget i och för sig innehöll så många brister, att vidare utredning ännu mer vore af nöden. Således den vanliga gången: afslag med yrkande på utredning.

»Snar hjälp är dubbel hjälp» har aldrig varit den svenska riksdagens valspråk. Med allt erkännande af det för handen varande behovet lämnar den de hjälpbehöfvande att i lugn och ro svälta ihjäl — i afvaktan på utredning.

Många kategorier af lägre tjänstemän drabbas på det kännbaraste af riksdagens här berörda olyckliga beslut. Kanske dock inga i lika hög grad som dem, dit de kvinnliga medlemmarna af ämbetskåren höra. Vi mena icke därför att dessa som individer betraktade äro mer utsatta för de dyra tidernas verkningar, ej heller hafva det svårare och således äro mer i behof af hjälp än manliga statstjänare på samma lönegrad, utan af det skälet, att den kvinnliga personalen öfver hela linien, den vid järnvägen, vid telegrafan anställda, tillhör den ämbetsklass, som står under medelnivån för normal aflöning, att det således ej finnes *en* kvinna inom statens verk, hvars intressen icke på det allra närmaste sammanhånga med det nu förkastade dyrtidstilläggsförslaget. Äfven om de hysa all möjlig sympati för sina många manliga olyckskamrater, är det väl ej att undra på att kvinnorna i främsta rummet ha sitt bekymmer koncentreradt kring sitt eget öde och kring frågan: »Hur skola vi kunna lefva?»

Upprepade gånger har Dagny tagit till orda i lönefrågor, som beröra statens kvinnliga ämbetspersonal. Under en lång följd af år har Fredrika-Bremer-Förbundet följt gången af dessa frågor och har varit i tillfälle att tränga in i de förhållanden, som därmed äga sammanhang. Inga oberättigade fordringar eller öfverdrifna anspråk utan endast kraf på en lön, som tillförsäkrar den arbetande kvinnan en någorlunda bekymmerfri existens och en betryggad ålderdom, se där hufvudinnehållet af de önskemål vi gång på gång i hennes namn dristat uppställa. Att vår stämman i de flesta fall förklingat ohörd, därpå ha vi blott alltför många talande bevis. Men skulle man af dessa nedslående fakta låta sig nedtystas? För visso icke. En rättvis sak måste till slut vinna gehör — så är åtminstone vår optimistiska tro — hvarför vi ej tveka att, därtill särskildt uppmanade af riksdagens senaste beslut, än en gång beröra det mångdebatterade ämnet: en kvinnlig lönefråga.

* * *

Under debatten om dyrtidstilläggen i Andra kammaren framhöll än den ena än den andra talaren de olika klasser af ämbetsmän, hvilkas intressen särskildt lågo honom, talaren, på hjärtat. Så förde en af riksdagsmännen — heyr Nyström — den dåligt aflönade ämbetspersonalens vid postverket, statsjärnvägarna och telegrafverket talan.

»Särskildt hvad den kvinnliga personalen beträffar», yttrade talaren, »är aflöningen sådan att den helt enkelt inte kunnat existera på den under de senaste åren, och på det allra sista året har den till och med lidit verkligt betryck.» I synnerhet ansåg talaren att *telegrafisternas* ställning vore behjertansvärd, då deras aflöning ställde sig lägst i förhållande till det stora mått af arbete som af dem kräfdes och som ständigt ökades, utan att någon rimlig ersättning därför tillerkändes dem.

Otvifvelaktigt hade herr Nyström rätt. Bland alla statens kvinnliga arbetare torde inga hafva större skäl att med bekymmer motse framtiden än telegrafisterna. Vi vilja i det följande söka visa i hvilken mån detta påstående är öfverensstämmande med sanningen.

Länge har bland telegrafisterna själfva en djup känsla af otryggheten i deras nuvarande ställning varit rådande. Men hoppet att höga vederbörande, då de fingo dessa missförhållanden klara för sig,

skulle råda bot för det onda, har sporrat dem att med energi arbeta för sin sak. I oktober 1899 uppvaktade en deputation af kvinliga telegrafister från landsorten konungen med en petition om löneförhöjning. För att styrka befogenheten i sin anhållan framlade petitionärerna några från Göteborg hämtade statistiska uppgifter rörande prisstegringen på lifsförnödenheter under de sista fem åren, jämte några jämförande siffror, dels om lönestegringen under de tio senaste åren inom vissa yrken, dels om löneförhållandena inom folkskolläraryrket.

Petitionärernas ödmjuka begäran om löneförhöjning för telegrafister under denna dyra tid ställde sig sålunda. För ordinarie:

i 1:sta lönegraden från 900 kr. till 1,200 kr.

i 2:dra » » 1,000 » » 1,450 »

i 3:dje » » 1,100 » » 1,700 »

i 4:de » » 1,200 » » 1,700 »

samt för de i jämn tjänstgöring varande extra ordinarie:

i 1:sta lönegraden från 720 kr. till 1,000 kr.

i 2:dra » » 800 » » 1,000 »

De deputerade uppvaktade med här åberopade skrifvelse under sin stockholmsvistelse medlemmarna i den af kungl. m:jt tillsatta post- och telegrafkomitén förutom en del riksdagsmän och sökte vinna alla dessa hrr maktägande för sin sak. »Vi blefvo vänligt mottagna af alla», säger en af deltagarinnorna i deputationen i en redogörelse hon aflåtit öfver densamma, »men naturligtvis läto de oss ej märka hvilka deras åsikter voro.

»Vår egen generaldirektör tog saken mera från den skämtsamma sidan och meddelade oss, att smöret blifvit billigare, och byråchefen W. berättade oss, att han kände en telegrafist som af 800 kr. sparat 100 kr. årligen. — — —

»Vårt enda hopp står till riksdagen, dels nu för dyrtidstillägget och dels nästa år, då den af komitén utarbetade nya staten skall framläggas för riksdagen.»

Vi ha sett att den första delen af telegrafisternas ljusa framtidsdrömmar gått i kvaf. Huruvida den senare delen skall drabbas af samma öde, kommer framtiden att utvisa. Skall den kungl. komitén under fortgången af sitt arbete, som tenderar att draga ut på tiden, taga hänsyn till de alltför talande bevisen för rättmätigheten i telegrafisternas anspråk eller skall den låta sig ledas af andra bevekelsegrunder? Männe af den, att för häfdandet af telegraf- och telefonväsendets anseende såsom

ett i fenomenal utveckling stadt verk den lägre tjänstepersonalens kvarhållande på den lägsta möjliga löneskala är ett af hufvudvillkoren? Utan att vi anse oss berättigade att i nämnda sak framkomma med några bestämda gissningar, är det dock mycket som tyder på att den sistnämnda uppfattningen ej är främmande för höga vederbörande inom komitén. Ett är säkert, att de ej lämna någon möda ospard för att kunna framlägga fullgiltig motivering för en eventuell nerprutning af de kvinliga telegrafisternas anspråk.

Så har komitén för att samla bevisningsmaterial i sin hand bland annat tillställt alla manliga telegrafstationsföreståndare inom riket ett frågeformulär, däri de i sex olika punkter äga att uttala sitt omdöme rörande fruntimmers lämplighet för telegraftjänsten. Resultatet af denna undersökning är ännu icke känt. Då man emellertid betänker, att åtskilliga af frågepunkterna måste vara ytterst svåra att exakt besvara och då man tycker sig bakom alltsammans spåra en visserligen förtäckt men dock alltför otvetydig afsikt från höga vederbörandes sida — vågar man ej göra sig alltför stora förväntningar att denna »enquête» skall utfalla till kvinnornas förmån.

* * *

I det föregående har i korthet redogjorts för telegrafisternas löneförhøjningsanspråk och de åtgärder som dessa vidtagit för att vinna sitt mål. Återstår att se i hvad mån dessa anspråk äga befogethet. Vid en närmare granskning af saken finner man, att dessa ej blott ha sin grund i de ökade lefnadsomkostnaderna utan framför allt i det *större mått af arbete*, hvarmed denna klass af statens ämbetsmän under de senare åren betungats, och det i ständigt ökad grad utan att en däremot svarande ersättning lämnas. Den till kungl. m:jt ställda skrifvelsen ger i detta afseende tillfyllestgörande upplysningar. Däri heter det bland annat:

Sedan nu gällande aflöningsstat för telegrafverket i början på 1880-talet fastställdes, har inom detta verk arbetet i en då icke anad grad ökats. Dels har själfva telegrafkorrespondansen, särdeles efter de betydande reduktioner, som telegramtaxorna för såväl inländsk som utländsk korrespondans undergått, högst väsentligt utvidgats, dels har — hvad för flertalet af telegrafister betyder ännu mera — i telegrafverket upptagits äfven det numera hela landet omfattande telefonväsendet.

Kvinlig telegrafpersonal är anställd dels såsom föreståndare för en del mindre telegrafstationer i landsorten samt filialstationer i Stockholm och Göteborg, dels såsom expedienter å såväl de mindre som de större stationerna.

Följande siffror kunna visa utvecklingen under de 15 åren 1882—1897:

Station.	Expeditionsantal.		Uppbörd.
Arboga (nu 2:a klass)...	1882	4035	1882 2,324: 50
	1897	6005	1897 13,822: 27
Bollnäs	1882	5952	1882 2,593: 17
	1897	8481	1897 15,292: 29
Eksjö	1882	2786	1882 1,560: 23
	1897	4919	1897 8,648: 51
Engelholm (nu 2:a klass)	1882	2282	1882 1,490: 78
	1897	4561	1897 8,800: 80
Ljusdal	1882	2471	1882 1,603: 22
	1897	7959	1897 5,837: 61
Lycksele	1882	883	1882 606: 28
	1897	3333	1897 3,088: 93
Nora	1882	4051	1882 1,989: 36
	1897	5921	1897 11,657: 04
Norberg	1882	2051	1882 1,301: 50
	1897	8646	1897 16,245: 56
Seffle.....	1882	1175	1882 757: 88
	1897	4619	1897 2,063: 96

o. s. v. Innevarande års siffror visa en ännu väsentligare ökning, ehuru vi icke äro i tillfälle att lämna en officiel bekräftelse därå.

Dessa siffror, så talande de än äro, gifva emellertid en ytterst ofullständig föreställning om mängden af den ökning i arbete, som utvecklingen medfört, särskildt i fråga om telefontjänstgöringen. Telefonuppbördens inflyter dels i form af abonnementsavgifter dels i form af samtalsavgifter, dessa senare i poster på från 10 och 15 öre uppåt till en krona. Det är därför ett mycket omfattande räkningsarbete jämte utskrifvandet af en mycket stor mängd räkningar och kvitton, som af dessa avgifter framkallas — och därtill kommer ett arbete för att ändtligen få alla dessa krediterade belopp indrifna, hvilket är både ansträngande och ofta ännu mera, då stationsföreståndaren anses stå i ansvar för beloppens inflytande.

När, såsom vanligen är fallet, telefonstationen är inrymd i samma lokal som telegrafstationen, ökas arbetsbördan mycket väsentligt af de ständiga samtal och det buller, som vid en telefonväxel måste

förekomma. I stället för att under äldre tider räkenskaperna i allmänhet medhunnos under expeditionstiden, måste detta arbete nu uteslutande verkställas på andra tider. Expeditionstiden är numera å de mindre stationerna söckendagar åtta timmar, kl. 9—2 och 4—7 samt sön- och helgdagar kl. 8—10 f. m. och 1—2 e. m., men där telefonstationen är inrymd i samma lokal måste, då denna station vanligen är öppen från kl. 7 å 8 på morgonen till kl. 9 på kvällen, stationens räkenskapsarbete, som praktiskt är omöjligt att utföra under den nervslitande påverkan från en pågående telefonexpedition, i allmänhet utföras på nätterna eller helgdagarna, i den mån icke äfven dessa äro upptagna af expedition. Vissa stationer med kvinnliga föreståndare äro numera öppna för korrespondans hela dagen. Det något gynnsammare ordnandet af expeditionsarbetet å dessa stationer motväges emellertid, enär dylik anordning naturligtvis träffats å de orter, där expeditionen är den största, af ett så mycket mera omfattande räkenskapsarbete. Å stationerna af båda slagen är föreståndaren under sin expeditionstid i mer eller mindre hufvudsaklig grad upptagen af tjänstgöring å telefon vid sidan af telegrafarbetet.

Såsom ersättning för detta arbete uppbär nu telegrafisten, sedan hon blifvit ordinarie, en årlig aflöning af 900 kronor med trenne ålderstillägg under vanliga villkor af hvardera 100 kronor efter resp. 5, 10 och 15 fulla kalenderårs ordinarie tjänst, hvartill för flertalet kvinnliga stationsföreståndare i landsorten kommer bostad inom stationslokalen jämte ljus och ved. Från denna aflöning drages emellertid afgiften till pensionskassan. Detta afdrag blifver mycket betydligt, bland annat på grund af den långsamma befordringen. Lägsta siffran är omkring 40 kronor och högsta 126 kronor, resp, 4,4 % af aflöningen, afdragen beräknade endast för lägsta aflöningen.

Det lär icke vara för mycket att säga att denna aflöning af 900 kronor, motsvarande en faktisk medelaflöning utom ålderstillägg af omkring 835 kronor för år, är både relativt och absolut för ringa.

Så långt telegrafisternas skrifvelse, hvilken för öfrigt slutar med följande för visso ej oberättigade hemställan, att det säkerligen äfven för statens kvinnliga tjänare bör beräknas, att inkomsten af deras arbete under kraftens dagar skall åtminstone i någon mån räcka till att ersätta äfven de kostnader de för sin utbildning ådragit anhöriga eller andra; i den mån kvinnans arbete tages i anspråk jämsides med mannens, lär icke hon ensam kunna undandraga sig denna allmänmänskliga ersättningsplikt.

Under loppet af vintern har dagspressen — och till dels i en ganska sensationell form — under rubriken »Alfta-dramat» återgifvit en själfmordshistoria, däri hjältinnan var en f. d. postföreståndarinna, hvilken, som det uppgifvits, beröfvat sig lifvet i följd af en iråkad kassabalans på 64 kr. 43 öre. Den upprörande händelsen har gifvit en del tidningar anledning att med mycken skärpa vända sig mot den svenska staten, hvilken göres ansvarig för detta i förtid spillda människolif, genom de eländiga svältlöner den erbjuder sina tjänare. Den olyckliga kvinnan hade i 35 år tjänstgjort i postverket, för hvilket arbete hon nu i sin ålders dar uppbar en lön af 30 kr. i månaden!

Vi känna ej om undersökningarna rörande själfmordet med bestämdhet konstaterat att motiven därtill voro de af tidningarna framdragna. Det finns många skäl, utom de som af en polisrapport komma i dagen, hvilka kunna göra lifvet till en börda för en människa. Men reflexionerna, som en händelse af denna art framkalla, peka ovillkorligt i den riktning, hvartill här åberopade tidningsreferat hänvisa. Den nämligen, att det öfverallt i landet finnes hederliga och stråfsamma arbeterskor i statens tjänst, hvilkas lott är föga bättre än den så sorgligt ändade f. d. postföreståndarinnans.

Staten bör ju vara mönstret för en arbetsgifvare, det föredöme som enskilda skola ställa sig till efterrättelse. När man tänker på den talrika kvinliga personalen i post-, telegraf- och telefonverken och de låga löner och otrygga framtidsutsikter för ett hårdt och nervslitande arbete som staten-principalen bjuder, kan man ej med bästa vilja i världen finna att den väl fyller sin uppgift som arbetsgifvare.

Rätiska kvinnor och deras handarbete.

»Rätiska kvinnor, *Rätias* döttrar... hvar hålla de till? och Rätien! hvad är det för ett land? det står ju icke i geografien», tycker jag mig höra en och annan i norden fråga.

Och ändå vet jag, att Rätien räknar många beundrare bland de svenskar, som under hemfärden från Italiens solglöd trängt in i Alpernas kyliga hjärtevrå. Kommer man från *Chiavenna* öfver *Splügen*-passet, så rullar postvagnen fram på rätisk mark; och när

man fram till *Pontresina*, engelsmännens förtjusning, så har man moder *Rätias* slottsmurar rundtom sig, med skyhöga granitberg i barrskogens grönska och tinnar af snö och torn af is ofvanpå.

Och intresserar det främlingen att öfverallt på resor i främmande trakter komma i beröring med infödingarna, så bjudes nog tillfälle att lära känna rätiska kvinnors väsensart och höra dem tala sitt romanska bygdemål, hvilket låter som fågelkvitter och står latinet betydligt närmare än själfva italienskan.

Om dessa tystlåtna, allvarsbundna kvinnor ur rätiska dalar, där Rhen tumlar mellan klippväggar, där drufvan glöder om hösten och snödrifvorna ligga mjuka och hvita månader igenom vintertiden, liksom i Norrland, ville jag nu så gärna tala litet för Dagnys läsekrets, enär jag under en vistelse i Rätien vid Schweitz' sydöstra utkant gång på gång påmints om intryck mottagna under min svenska tid förr i världen.

Anledningen till besöket var en storartad patriotisk högtid, fyrahundraårsminnet af slaget vid *Calven* i Münsterdalen vid tyrolska gränsen, där det »grå förbundets» vadmalsklädda allmoge vann en blodig, afgörande seger i förtviflad frihetskamp mot Österrike den 22 maj 1499.

I kampen för hem och fosterjord deltogo äfven kvinnor, och förmåler krönikan från den tiden om rådiga, oförfäradе bondhustrur, flicksnärtor och t. o. m. abbedissor inom klostermurarna. En passionshistoria af mörkaste skiftning upprullas för oss i en redogörelse af *Willibald Pirkheimer*, en österrikisk general, som hade i uppdrag att eröfra det nedre *Engadin*, den fridfullaste vrå bland bergen — där palatslika, elektriskt belysta hotell nu hysa bröst- och nervsjuka från främmande länder och locka turisterna till högfjällssport och vinterlif.

Hvad fältherren såg på sin stråt före slaget berättas sålunda:

»Genom nedbrända byar och ödelagda fält kommo vi ridande till en gräsbevuxen sluttning, där ett par utmärklade karingar vallade en hjord af 40 barn, gossar och flickor, hemska att skåda. De lågo på knä, refvo upp gräs och örter och åto dem som boskapen. De hade redan lärt sig hvilka slag som voro tjänliga till foder. På vår förfrågan svarade karingen: 'Svärdet dräpte deras fäder, sorg och svält deras mödrar — deras hem äro grusade, deras arf sköfladt och röfvadt. Vi gamla gå här och valla dem som kreaturens gelikar. För en liten tid sedan fanns här dubbelt så många... de andra ha dukat under... bättre är tidig död än förlänga sådant lif.»

Att tåla och offra allt för fosterlandet, att spara på orden, men ej på handling i rättan tid, var den rätiska kvinnans lott. Med kännedom om *Graubündens* forntid får man äfven nyckeln till den rätiska befolkningens väsensart, dess trygga kraft, dess måttfulla frimodighet. Med fördubbladt intresse följer man då, i tanken på förflutna tiders sköldmör, nutidens rätiska tärnor under djupaste fredstid — ståtliga, resliga gestalter med högburna hufvuden, ett stilla, värdigt sätt, uttrycksfulla ansikten och i regeln en blick, där allvaret ligger tätt under ungdomsglädjens lekfulla yta. Egendomligt beröres man af det sydländska i utseendet i förening med det trofasta, pålitliga i karakteren.

Antingen kvinnorna voro från Rhens aflägsnaste dalar eller från italienska gränsen, antingen de voro goda katoliker eller protestanter, blåögda som nordbor eller mörka som sydländskor, vare sig de talade klingande ren tyska eller grann romanska — samma lugna, hyggliga umgängessätt mötte mig öfverallt och påminde mig om den svenska kvinnans hållning.

Och framför allt syntes mig rätisk gästfrihet bland skyhöga berg vara lika hjärtevarm och vidtomfattande som på Sveriges slätter, det hade jag förmånen att erfara under Calvenfestens oförgätliga dagar i *Chur*, Graubündens hufvudstad. Snart nog kom jag äfven underfund med att Rätia förtjänar sitt världsrykte som öfverdängare i god matlagning och ej står långt efter Svea som utmärkt husmoder. Det är från denna kanton, som restauratörer, sockerbagare och kockar i stora skaror utvandra till alla jordens länder, förvärfva förmögenhet genom schweitzerirörelse och återvända för det mesta på gamla dagar till fosterbygden, för att i lugn och ro afvakta lifvets solnedgång. Om karlarna till och med äro så slängda i bakning och öfriga köksbestyr, hvad behöfves det då vidare ros för kvinnornas räkning? Utomordentligt godt mår man i ett rätiskt hem. Ingen fjäskar för gästen, allt går sin jämna gång och välviljan råder öfver lag, antingen det blodröda, eldiga Veltlinervinet serveras eller ej.

Ej håller bör den rätiska kvinnans syskontycke med den svenska i fråga om flit och högtdrifven skicklighet i handarbeten lämnas obemärkt. Då det beslöts att med festskådespel och historiska tåg förhärliga gamla minnen, gingo den fosterländska hänförelsens vågor högt i Graubündens dalar.

Förfädernas frihetskamp, frad af nutiden — ja, det slog an och upptogs med en offervillighet utan like. Och liksom stammödrarna

burit sin beskärda del af bördan under den fasansfulla krigstiden, så föll det af sig själf, att de rätiska kvinnorna *nu* äfven erbjödo sin hjälp, sin tid, sitt arbete, sina talanger åt den gemensamma saken.

Det ligger icke i deras lynne att öda många stunder på gagnslöst prat. De togo snabbt itu med uppgiften och utvecklade en för den öfriga schweitziska kvinnovärlden häpnadsväckande ut hållighet och en arbetsförmåga trotsande alla motigheter.

Framför allt gällde det att åstadkomma en de rätiska nationaldräkternas renässans och till den ändan uppleta och samla typiska gamla och nya nationaldräkter ur de olika dalarna ända söderut till italienska gränsen.

Undanstufvade i den förmögna allmogens murkna kistor, på herrgårdarnas vindar och i klostershåpen doldes en skatt af broderier och spetsar på täcken och helgdagskläder. I museernas säkra förvar och i enskilda samlingar funnos dessutom bord- och altardukar, smycken, vapen och husgeråd från flydda tider tillgängliga för festkomitén. Samma trägna forskningsarbete, som ägnats åt »Nordiska Muséets» utveckling under en lång räkka af år af dess outtröttlige, högtförtjänte styresman, börjades i Rätien för ett år sedan och pågick med feberaktig brådska till långt fram på våren i dalar, där lokomotivet ännu icke gjort sitt nivellerande intåg och i bergstrakter nästan oberörda af yttervärlden. Genom personliga resor till ort och ställe och genom en vidsträckt korrespondans lyckades fröken *Anna Weber* att få tag i ett tjugotal olika, sällsynt vackra rätiska dräkter, till och med sådana, som man hittills endast känt till genom illustrationer i gamla böcker eller på målningar.

Nu skulle de räddas undan tidens tand och glömskan och bäras till fosterlandets heder, dessa färgrika, egendomliga nationaldräkter. Hvad som ej köptes bjöds till låns eller skänks. Därpå vidtogo mönsterritningar och tillklippning i stor skala, samvetsgranna in i minsta detaljer, med förstöringsglasets och den fotografiska apparatens hjälp. Rätiska tärnor af typiskt utseende utvaldes och ifördes dessa hemlandsdräkter, grupperades och fotograferades i hemtraktens omgivning; och i ett prydligt album föreligger nu samlingen af bilder i färgtryck.

Nu gällde det att taga itu med kostymeringen för galaspektaklet, hvartill behöfdes imitationer af nationaldräkterna i flerhundrafaldig upplaga: kläder till hvardags och helgdags, för gamla och unga, för likfärd efter fallna krigare och för bröllopståg, för bondflickor, borgarfruar, riddarfruar och nunnor. I *Calven*-dramat på fri-

luftscen, som uppfördes endast tre gånger, deltog 1,400 amatör-sujetter ur alla klasser ända upp till de mest exklusiva kretsar. Förberedelserna till festen undansköto förliden vinter alla andra sällskapliga intressen i samhället.

Kvinnornas del i sömmandet af dräkterna var maktpåliggande, enär de ansågo det som en hederssak att undvika det ytligt teatraliska, som endast lägger an på god effekt på afstånd vid ramp-ljusens förvillande sken. Midt på dagen i majsolens strålar, som blotta allt lumpet och trasgrannt, skulle ju krigsscenerna från 1499 och den gripande *Calven*-drabbningen framställas. Till sista stygn och rynka måste arbetet vara gediget. Intet under då, att *Churs* damer sydde och broderade långt in på nätterna och rättade sig noga efter sina ästetiskt och historiskt trogna mönster.

Om Handarbetets Vänner i norden kunnat granska resultatet af de rätiska damernas kraftansträngning, så blefve vitsordet sannolikt ett oförbehållsamt *laudatur*. Vid åsynen af all denna rikedom och harmoniska mångfald befann man sig i valet och kvalet att afskilja hvad som slog mest an och lämnade den största behållning för minnet: *Engadin*-dräkterna, lysande som vallmo, *Bergells* med den egendomliga röda snibbmössan eller *Domleschys* brudstass med gyllene krona. Kanske mest anslående syntes mig *Münster*-dalens tärnor i sina väldiga hvita topplufvor af lamskinn. Det såg ut, som hade ett snöberg *en miniature* lägrat sig som hufvudbonad ofvanför röda kinder och glänsande ögon.

Anmärkas bör, att Graubündens dräkter förete så godt som intet syskontycke med öfriga schweizerkantoners, hvilka för det mesta ha silfverkedjor med filigransbroscher. Hvad färgprakten angår, påminde mig en och annan af rätiska bergtraktens allmogekostymer om Dalarnes sommardräkter.

Då nunneklostret *Münster* vid tyrolska gränsen spelat sin roll vid *Calven*-händelserna för 400 år sedan, var det gifvet att de fromma systrarne skulle omfatta den fosterländska minnesfesten med varmt intresse och vara hågade att därvid representeras genom sitt arbete. Klostret hade lidit grymt den tiden, enär det tagit parti för allmogepartiet, det grå förbundet. Österrikiska knektar plundrade skatten, vanhelgade kapellet och bortförde till och med abedissan *Emerita Planta* fångslad som gisslan.

Samtliga dräkter, som klostersystrarnas representanter bland *Churs* damer buro under galaskådespelet, sömmades enkom för tillfället inom *Münsters* historiska höga murar.

Dock var det ingalunda uteslutande krigets uppskakande öden, som i liffulla scener afspelades under bar himmel, utan äfven det rätiska folkets lif i dal och till fjälls; alpfärden med boskapen i maj månad; den uppslupna vinskörden med sång och dans; karnevalens upptåg, med Harlekin och den skinntorra, svartklädda fru Fasta i spetsen; bröllopfärden med spelmän och *spusans* (brudens) bohag på högtlastad vagn, där brudsängen med sydda spetsar och broderadt täcke stod bäddad öfverst och vaggan innehade en framstående plats. Och i kontrast till fjäll-lifvets soliga skiften såg man med vemod på likfärden och lyssnade till grafsången: *De profundis clamavi* . . .

Den på *Calven*-drabbningen följande akten, förhärligande Graubündens anslutning till schweizerförbundet som kanton år 1799, kräfde åter ett drygt värf af *Churs* patriotiska kvinnor. Flere hundra gossar och flickor ur stadens läroverk uppförde då ett allegoriskt skådespel med sång och dans. Gossarna voro tomtenissar i bergens klyftor och flickorna alpblommor på betesmarkerna. Rimligtvis kunde regissören ej vänta sig, att bergakungen skulle försörja tomtarna med passande kostymer och himlen i nåder åtaga sig flickornas toalett, liksom skriftens liljor fördunklade kung Salomo i all hans härlighet.

Sedan direktören för Zürichs konstindustriella museum komponerat uppsättningen och erforderliga mönster ritats, togo damerna under fröken *Meyers* ledning hand om uppgiften och visade hvad hänförelsen för ett ideellt syfte duger till som drifkraft. Inom ett par veckor tillklippes, målades, broderades, syddes flera hundra barn-dräkter af luftigaste tyg i de mest förtjusande, naturtrogna färgskiftningar, föreställande hela alpfloren. Under tiden exercerade och repeterade lärare och dansmästare med ungarna. Flickorna lärde sig att till visan från farmödrarnas tid vagga af och an som blomorna för vindens fläkt och krypa ihop, liksom böjdes de af dagen, då skymning sänkes öfver fjällen, och det gjorde de också inför 10,000 åskådare med otrolig naturlighet och behag, fastän stormvinden tjöt och de små bara armarna voro blåfrusna och håret piskades omkring de blomstersmyckade hufvudena. Ingen ledsen här! Rätiska ungar brås på rätiska mödrar, och i dem har det varit ruter sedan urminnes tider.

De voro alla där, de små ljufliga alpblosterbarnen: edelweiss och alprosor, kornblå gentianer och blekblå, storögda förgät-mig-øj, gula *arnica*, blåfransade, ömtåliga *soldanella* och silfverglänsande,

dunmjuka fröbollar af fjällanemonen etc. På lockarna bar barnet ett stort exemplar af blomman det föreställde, liksom en namnsedel eller ett visitkort. På den korta kjolen i blommans färgskiftning lyste broderade eller målade blomknippor i relief, och den späda figuren röjde på förvillande sätt i hållning och rörelser plantans och blommans väsensart. De ljusgröna strumporna stucko som tvillingsstjälkar fram ur bruna små skor, som sågo ut som jordmånen ur hvilken plantan uppspirat.

Lätta på foten, förunderligt viga och otvungna tumlade sig tomtarna bland blommorna eller snurrade om solo eller i ring under grottans stentak och sjöngo sina bissevisor med klara gosröster. Den rätiska befolkningen har sägner om tomtar precis som svenskarna och en rik sagoskatt till på köpet. Fagra kvinnor föreställde i denna allegoriska akt om landets sägner *Natt* och *Day*, söfvande eller väckande blommor och andeväsen. Därtill uppenbarade sig *Rätia*, Graubündens genius, uppe på klippans brant, bakom hvilken den verkliga *Calandas* snöfjäll reste sig 3,000 m. i skyn, lekande kurragömma med molnen. Hon åtföljdes af tre tärnor, svepta i glaciernas blågröna skrud. Till sist steg *Rätia* ned i dalen att välkomna *Helvetia* — och tedde sig de båda liksom gripna ur mytologin, påminnande om, och för en gångs skull besannande, skaldens ord: »*Divinely tall and most divinely fair*». Då detta är ett omdöme från en kritisk Evas dotter, som granskade de rätiska ungmörna på friluftsscenen midt på dagen med kikarn för ögat, så måtte det väl vara sanning utan öfverdrift.

Hvilken andel än den rätiska kvinnan tagit i denna minnesfest, allt efter sina anlag och tillgångar — antingen hon suttit hemma och offrat flera månaders tid och arbete med nålen eller som sångerska, skådespelerska, statist varit med om oräkneliga repetitioner först inomhus, i maj månad på friluftsscenen under kyliga, fuktiga kvällar, med ett tålmod och en entusiasm utan like — säkert är, att hon i hög grad bidragit att göra *Calven*-högtiden glansfull, konstnärlig och helgjuten.

Cécile Gohl.

Kvinnor i industrin. *)

Med tillfredsställelse hälsas från de flesta håll den k. propositionen angående kvinnors och minderårigas användande i industriellt arbete. Bestämmelserna angående barn ha i förslaget blifvit skärpta och man anser som ett glädjande tecken att skyddet utsträckts äfven till kvinnor, att i några få vissa fall äfven för dem industriarbetet är förbjudet.

Hvad barnen angår, kan man äfven med noggrann eftertanke icke finna annat än att de föreslagna bestämmelserna äro nyttiga och välbetänkta och måste lända till skydd och förmån.

Hvad åter gäller det för vårt land helt och hållet nya försöket, förbud för kvinnor att utföra visst slags arbete och att arbeta under viss tid af sitt lif, torde det för den noggrant reflekterande icke vara så afgjort, om det för dem det gäller — kvinnorna — verkligen är en fördel.

Med afsikt säges här »de noggrant reflekterande», ty för hvarje yttlig betraktare — och deras hop är i detta fall långt talrikare än man skulle kunna tänka sig — ställer sig saken helt enkelt så: Skulle det kanske vara något eftersträfvansvärdt för en kvinna att arbeta i grufvor? Är det icke en välsignelse att sådant blir förbjudet?

Men saken är ju icke så enkel, att det är fråga endast om en skadlig sak, som blir förbjuden för dem, som möjligen af oförstånd skulle ha lust att kasta sig däri. Den är vida mer kombinerad än så. För sitt nöje lär ingen arbeta i grufvor — och äfven om så vore, ser jag just ej med hvad rätt man ville förbjuda det, så länge det t. ex. icke är förbjudet att idka till öfverdrift gående nöjen eller sport eller att fara i ballong till nordpolen —; de, som stiga ned i en grufva för att sträfva där dagen i ända, göra det för att finna ett lefvebröd och, märk väl, förbudet göres utan att man skaffar dem ett annat i stället, men under det de allt fortfarande äro af lag och nödtvång lika tvungna som förut att själfva försörja sig.

*) Då tankarna angående gagnet af skyddslagstiftningen för kvinnor äro mycket delade, hvilket ock framgick af Dagnys artikel i häft. 8, och då dessutom de stadganden, som i detta afseende vunnit riksdagens bifall, antagas vara första steget till ytterligare åtgärder på skyddslagstiftningens väg, ha vi ansett lämpligt att, ehuru detta års riksdag redan fattat beslut i frågan, införa ofvanstående art., som afgjort ställer sig mot skyddslagstiftningen.

Det är här vi mötas af den väsentliga skillnaden i förbudet, då det gäller barn eller kvinnor att göra ett visst slags arbete. De förra äro icke skyldiga att draga försorg om sig själfva, de ha laglig rätt att af föräldrar eller kommun fordra underhåll; kvinnorna åter måste försörja sig — såsom ogifta eller enkor alltid, såsom gifta där mannens arbetsförtjänst är otillräcklig för familjens underhåll. Hvarför de då icke skulle få skaffa sig förtjänst med det arbete, som i deras hemtrakt ligger närmast till hands, är svårt att inse.

Härmed vill icke sägas, såsom man nu kanske vill tyda mina ord, att det skulle vara något särskildt önskvärdt att kvinnor speciellt ägnade sig åt grufvarbete. Arbetet under jord är hårdt och sorgligt, men att det skulle vara mera skadligt för en stark kvinna än för en stark man eller för en klen kvinna än för en klen man tror jag är obevisadt, icke heller att det är tyngre än månget annat grofvarbete, som kvinnor i mängd ägna sig åt, ladugårdsskötsel, murerihandtlångning, sädesbergning, bryggeriarbete eller en mängd gröfre husliga sysslor, som förrättas under det kvinnan är omgifven af barn, som fordra tillsyn och hvilkas skötsel äfven inkräktat på nattens sömn.

Förhållanden kunna göra, att t. ex. en enka med en barnskara är bosatt i ett grufdistrikt, att de uppväxande döttrarna kunde få stanna hemma, om de funne arbete i trakten. Emigration till städer är något, mot hvilket i andra fall lifliga invändningar höras, och hvar och en, som sysselsatt sig med arbetarförhållanden, vet hvad det för de utfattiga vill säga att söka arbete på annat håll.

Bland skälen mot kvinnors arbete i grufvor hör man anföras att de så lätt bli utsatta för råhet från de manliga kamraternas sida. Ett egendomligt »skydd» att för den skull afskeda de fördelade! Och skulle vi icke ha kommit så långt, att myndighet eller arbetsgifvare vore skyldig under arbetet försvara sina underlydande för öfvervåld?

Det viktigaste skälet man anför, den största trumfen man spelar ut, är dock den, att det nämnda arbetet för kvinnan är så högst skadligt för det kommande släktet, att i trakter, där kvinnor ägnat sig däråt, äro barnen fruktansvärdt klena.

Har man männe så rätt i att just kasta orsaken till detta på kvinnornas klenhet? Hör det ej till de kortsynta betraktelsesätten att tro, att den har en öfvervägande betydelse i fråga om barnen? Dessa omtalade svaga barn äro det måhända på grund af faderns klenhet mera än på grund af moderns eller åtminstone i lika hög grad.

Man vill så ofta i liknande fall söka stöd hos naturen; här torde därför kunna vädjans till dem t. ex., som gjort studier beträffande hästafvel, det fall, där man ju med mer omsorg än annars uppmärksammat frågan om ärfda fysiska egenskaper, månne icke däri visat sig, att faderns ha minst lika stor betydelse som moderns? I alla händelser har vetenskapen icke sagt sitt ord, att moderns hälsa, såsom den populära meningen antager, betyder mera, och så länge är det orättvist att af detta skäl inkräkta på kvinnors arbetsförtjänst mera än på mäns.

Dessutom slår mig alltid detta så ideella skäl — omtanken om det kommande släktet — med djup undran, då det därmed vädjans till — nej, hvad säger jag — då det påbörjas just de sämst ställda i samhället. Fattiga kvinnor, som äro nödsakade att söka hårdt och groft arbete, skulle afstå från hvad de kunde få, såvida de tänkte på att bli mödrar. Härvidlag är fara värdt, att den fattiga kvinnan sitter rent af och svälter ihjäl af idel omsorg om det kommande släktet, af ideell uppoffring för sina ofödda barn. Här faller osökt i tanken ordspråket »medan gräset växer, dör kon».

Det är dock icke grubarbeta det här hufvudsakligen gäller. Förbudet har hälsats som det första steget i vårt land till en skyddslagstiftning för kvinnan. Det är häri faran ligger. Ty i länder där sådan finnes har det visat sig, att kvinnor blifvit utestängda från yrken, där de förut vunnit insteg. Arbetsgifvaren vill icke längre sysselsätta kvinnor, emedan han då ej får begära öfverarbete, ej nattarbete, ej arbete så och så lång tid efter barnsörd o. s. v.

Kvinnorna föras tillbaka till de få af ålder erkända yrkena, där gräsliga siffror visa, att de genom öfverbefolkning lida en långsam hungersdöd. Se där till hvad mål de föreslagna skyddslagarna för hvad som gäller kvinnor äro första steget! Att det af gammalt finnes högre yrken och ämbeten, som kvinnor ej få bekläda, är något helt annat. Detta nya är införandet af nya lagbud — eller strikt taladt — förordningar mot att till myndig ålder kommen person väljer hvad arbete som helst.

Det är högst tvifvelaktigt om det är en tjänst man gör fullvuxna människor genom förbud af något slag, som verkar inskränkande på deras frihet, där denna ej stör andras rätt. Det är påtagligt, att borttagande af något tillfälle till förtjänst för dem, som dock måste försörja sig själfva, aldrig kan lända dem det gäller till båtнад. Men det är afgjort, att utestängande från arbete för dem, som redan äro sämre ställda i samhället men ha samma skyldigheter, är en orättvisa.

Hilda Sachs.

Lilla Jeanne.

»Lilla Jeanne kommer!» ropades det från prästgårdsverandan — barnen kastade sina böcker och leksaker, det blef ett stormande, som ingen kunde hejda, ett slängande i dörrarna, ett spring i trap-porna — lilla Jeanne kom vandrande uppför backen!

Det var mera lockande än underliga gubbar med tittskåp eller positivspelare med dansande björnar och markattor, det var roligare än alla roliga sagböcker i världen, för lilla Jeanne själf var som en lefvande saga, som en förtrollad prinsessa, som sagans underbara fé.

Hon kom från landsvägen, vandrande på sina bara fötter, i sin korta, trasiga kjol, med det tofviga, rödbruna håret stående åt alla håll under den gamla buckliga halmhatten, som var prydd med brokiga bandräster och urblekta pappersblommor.

Det låg solsken och lefnadsglädje öfver hela hennes lilla varsele. Hennes stora, bruna ögon tindrade och glindrade, och hennes hvita tänder lyste beständigt fram. Hon tycktes dansa öfver marken, då hon gick, det var grace hos henne, grace i hvarenda tum.

Mamma gaf henne mat ute i köket. Där satt hon vid det grofva köksbordet och åt, medan barnen stodo omkring henne och betraktade henne. Hon åt ifrigt och begärligt, men såg allt emellanåt upp på barnen med sina vackra ögon och log.

Och den som fick ett af lilla Jeannes leenden kände sig lycklig, ty hennes leende var inte likt någon annans, det var så fullt af solsken, så glittergladt, att man inte kunde glömma det igen.

När hon hade ätit sig riktigt mätt, började hon fingra på sitt radband, under det hon sakta rörde läpparna; och barnen hviskade till hvarandra hvad de hört de stora säga, att lilla Jeanne var katolik, hvilket mystiska ord gjorde henne än mera intressant och underfull i deras ögon; — så gjorde hon hastigt korstecknet öfver sitt bröst, liksom hon gjort innan hon börjat äta, hoppade upp från stolen, log ett af sina soligaste leenden, tog ett litet skutt framåt golfvet och började gnola på en visa.

Visor kunde hon många. Och barnen lyssnade under beundrande tystnad till »Liten Karin» och »Jungfrun skulle sig till otte-sången gå»; men då hon kom till den sista och käraste i sin repertoar, den trängtande »Ave Maria», sutto de liksom magnetiserade, med blickarna fästa på hennes ansikte.

»Det är om Vår Fru Moder», förklarade hon, »ni är hedningar ni, ni ber inte till henne. Men jag tycker om er i alla fall», fortsatte hon, liksom ångrande sina ord, »och jag ska' be den Heliga Modern, att ni slipper komma till helvetet.»

Innan barnen hunno yttra sig i denna invecklade fråga, voro lilla Jeannes tankar redan på annat håll. — »Så här gör de på teatern», sade hon, tog några danssteg öfver golvet, snurrade rundt, sträckte armarna öfver hufvudet, lade dem i kors öfver bröstet, vände ögonen mot taket, gjorde vridningar med kroppen åt alla håll och böjde sig slutligen på knä, allt under det hon i smäktande tonfall sjöng en hop obegripliga ord.

Så måste hon berätta för barnen om allt hvad som händt henne, sedan hon sist varit hos dem. Hvar hade hon varit hela långa tiden och hvart skulle hon nu gå?

Och hon berättade om alla de stora städerna hon vandrat igenom. Hennes ögon glänste af ifver, och när hon berättade, sågo barnen husen i städerna höga som palats, och människorna, som gingo på gatan, blefvo till prinsar och prinsessor, och lilla Jeanne själf var den allra vackraste prinsessan, som gick i gyllene skor uppför marmortrappor att dansa och sjunga för kungen. För se Jeanne gick inte alltid i den här lilla korta, trasiga kjolen och på bara ben, hon hade en den allra finaste blå sammetsklädning med silfverrandor och de sötaste små guldskor barnen kunde tänka sig.

Och hennes pappa var den mäktigaste man i världen, den största trollkarl, som någonsin lefvat på jorden. Han kunde trolla bort hufvudet på folk och sätta dit det igen i en handvändning, han kunde plocka milliontals saker, vackra dockor och lefvande fåglar och guldsantar, ur gamla tomma hattar, han kunde sluka svärd och äta eld och han kunde förvandla barn till skator.

»Fast det gör han bara med elaka barn», tröstade Jeanne, när hon såg lilla Mias förskrämda min, »och jag ska' be pappa, att han inte förvandlar er till skator, eftersom ni är snälla mot mig.»

Och hennes mamma var den grannaste och förnämaste dam i världen, hon gick klädd i siden och sammet och hade gnistrande ringar på hvartenda finger. Hon brukade dansa på lina och på hästar, som sprungo i galopp.

Jeanne kunde också dansa på lina. »Fast nu går ingen af oss på lina, nu samlar vi lump», sade hon. Hon frågade barnen om deras pappa kunde trolla och om deras mamma hade sammetskläd-

ning och kunde gå på lina. Då hon fick nej på dessa frågor, tyckte hon visst, att det inte var vidare bevändt med barnens pappa och mamma.

Och så ville hon veta hvad barnen hade haft för sig, medan hon varit borta. Men de nästan skändes att berätta om sina lekar med dockorna, sina kulspel och sina tallkotts- och snöbollskrig. Hvad var det att berätta om för lilla Jeanne!

Men hon tyckte om dockorna, hon kysste och smekte dem och klädde af och på dem. Och hon lekte med kulorna och byggitarna och red på gunghästen och såg på alla de nya böckerna och leksakerna och lät sig gungas i slänggungan och i hängmattan.

Barnen täflade om att roa henne på bästa sätt. Hon behöfde knappt uttala en önskan, förrän alla störtade fram, ifriga att uppfylla den. Till tack hörde de hennes klingande skratt hela dagen och finga många leenden ur hennes soliga ögon.

De plockade blommor åt henne och bundo en krans af tusenskönor, som de satte om hennes hår. Allra mest tyckte hon om de stora röda tulpanerna, och hon fick en riktigt vacker en att sätta i sin hatt.

Ack, det blef alltför fört slut på den dagen! När det började skymma om kvällen, sade lilla Jeanne, att hon måste gå tillbaka till sin mamma, som väntade på henne i hållstugan vid landsvägen.

Hon gick omkring och räckte barnen handen till adjö, men när hon kom till barnens syster Ester, sträckte hon sig på tå, slog armarna om hennes hals och kysste henne.

Tänk att lilla Jeanne hade kysst Ester! Det talade barnen alltid om sedan, hvar gång de talade om lilla Jeanne.

Barnen letade i sina gömmor rätt på små saker att ge henne, glaskulor, taflor, små dockor och dylikt, till minne af dem, sade de, för att hon inte skulle glömma bort dem. Och så togo de löfte af henne, att hon alldeles säkert skulle komma igen nästa sommar.

Och så gick lilla Jeanne bort ifrån dem, lämnande efter sig en känsla af saknad, men också minnet af en festdag, en solskensdag, något jublande ljust midt under hvardagslifvets enformiga grå.

Å hvad allt skulle inte barnen ha velat ge lilla Jeanne! Om de hade fått lof för far och mor, så skulle de ha gett henne sina vackraste dockor och sina finaste böcker, de skulle gett henne en säck så stor af det bästa de hade, att hon knappast hade kunnat släpa den efter sig.

Ja, jag tror nästan, att de kände en lockande längtan att lämna sitt hem och följa henne utåt landsvägen mot okända öden.

Jag vet inte om hon hade samma dragningskraft på alla barn hon kom i beröring med. Hade hon det, så kunde hon kanske till slut fått oräkneliga följeslagare, en skara sagolystna, äfventyrslystna ungdomar, som glömska af far och mor och barnkamarlekar och läxor droge landet rundt med lilla Jeanne i spetsen...

Eugenie Beskow.

Litteratur.

Evig sommar. En kärlekshistoria af *Hilda Sachs*.

»I hjärtat af Europa» — platsen är ej nogare bestämd — ligga två hvita villor. Kanske har du på din rundresa genom kontinenten skymtat dem nånstans? De ligga där i det strålände solljuset, omfläktade af milda vindar, badade af äppelträdens doftande blomregn. Ljus, blomdoft, skönhet, harmoni bilda ramen kring den kärlek, som skapat sig ett tempel i dessa hvita villor, en kärlek som äfven den är af äppelblommens och majfläktarnas idealiska slag. Det är de älskande nog att lefva och dö hvar och en i sin hvita villa, njutande af en obegränsad, ogrumlad lycka. Detta romantiska par omger sig desslikes med en viss mystisk hemlighetsfullhet. De måtte ej vara så helt unga dessa älskande, eftersom hon (i ett föregående gifte) äger en nyss fullvuxen dotter, de komma från ett land beläget någonstans i norden, lika obestämdt som den plats »i hjärtat af Europa», där de nu slagit sig ner. Deras ömsesidiga förhållande är också insvept i en viss mystik, ehuru man förstår att de ej äro förenade af äktenskapets band. De äro ju hvar på sitt håll villaägare och det tycks ej vara fråga om något hopslående af tomter.

Men midt upp i äppelblomstidens ljufva fägring kommer en kall frostnatt och hotar att sköfla hela härligheten. Det är svart-sjukan och tviflet, som får makt med henne, och föremålet är hennes egen förtjusande unga dotter, som hon misstänker att den älskade öfverflyttat sin kärlek på. Upptäckten hon trott sig göra är förfärande. Det blir i en hast mörker och höst kring de solbadade hvita villorna. Men blott för ett ögonblick. Allt är ett missförstånd, det hela upplöses i kärlek och harmoni och slutar med ett lyckotillstånd så fullständigt, att det öfvergår till permanent, ja, till en evig sommar — — —

Sådan är denna kärlekshistoria, den ett-tusentredje och några tusenden till bland kärlekshistoriernas rad. Den har dock den förtjänsten framför många andra att den trots allt det vaga och eteriska och sentimentala, som vidlåder den, ej är banal. Det är en verklig poetisk fläkt, som slår en till mötes från dessa blad, som äro tecknade af en skicklig hand och där man spårar förf:s ganska naturliga längtan att genom frammanandet af ett jordiskt ideal-tillstånd söka glömma det grå och triviala som så ofta insveper hvardagslifvets vanliga förhållanden.

L. D.

* * *

Lek. Från Roms bohème-värld af *Isis*.

Det är med böcker som med personer. Somliga kommer man genast underfund med. Man ser i en blink hvad de gå för och — omdömet må nu vara fördelaktigt eller tvärtom — man är aldrig i tvekan om hvad man tycker. Andra däremot ha något obestämdt, ohållbart, hvarken det ena eller andra med sig, ett »jag vet inte», som bäst kan öfversättas med det tråkiga ordet: neutralitet. I det mänskliga umgänget är detta ofta ett högst aktningvärdt, ja, t. o. m. eftersträfvansvärdt tillstånd, men knappast i litteraturen. Där blir det gärna en inkompetensförklaring, vare sig det gäller författarens oförmåga att göra sig förstådd eller läsarens att förstå.

Det nyligen utkomna arbetet »Lek» har gifvit mig en osökt anledning till ofvanstående reflexion. Omöjligt att få ett helhetsintryck af denna af många element sammansatta bok. Och dock är skildringen ej utan sitt intresse, interiörerna från Roms artistvärld synas återgifna efter lefvande modell och den tragikomiska kärlekshistorien har med sig något visst fängslande. Men ändå. Tag i små portioner ingredienserna: romantik, realism, filosofi, verklighet, fantasi, satir, allvar, psykologi, ästetik m. m. dylikt, rör väl om alltsammans och du får en blandning, ganska pikant och välsmakande men grumlig. Sådant blir också intrycket från Roms bohème-värld. Skada, det förefaller som om förf. hade så mycket mer och bättre att berätta oss därifrån. Kanske hon gör det nästa gång. Vi hoppas det och att af hennes »lek» då blifvit allvar.

L. D.

* * *

Interiörer. Skisser af *Anna Wahlenberg*.

Säkert ha många med mig haft nöje af de inblickar i ens medmänniskors lif man får ifrån kupéfönstren när man mot kvällen sedan det blifvit mörkt och ljusen tända, ilar på järnväg genom en stor stad. Med dämpad fart ångar tåget öfver broar, viadukter och gatukorsningar, ofta i jämnhöjd med husens andra och tredje våning, ja högre, och medan man föres framåt på ångans vingar, kan man titta direkte in i de upplysta fönstren och interiör på interiör glider förbi ens syn, likt bilderna i ett kaleidoskop.

Här ett kök, starkt belyst af en lampa i taket, blanka koppar-kärl på hyllorna, en spis vid hvilken ses en kvinlig skepnad i färd med att lyfta locket af en ångande kastrull. Man hinner knappt undra hvad kastrullen möjligen kan innehålla, förrän, vips, en ny taffla. Denna gång en grupp kring ett bord. Barn med uppslagna böcker framför sig, två pojkar med näfvarna i hvarandras respektive luggar. Situationen är spännande, vi få dock ej vara med om afvecklingen af densamma förrän det blir ny scenförändring. En ung flicka syende vid skenet från en lampa med röd skärm, hvilken lika snabbt förbytes till en vördig familjefader i nattrock och pipa som med toddyglaset bredvid sig ögnar igenom kvällstidningen. Och så vidare, och så vidare. En ständig växling af bilder, en glimt, en blixlikt uppfångad scen och så till nästa — — —

Jag skulle vilja kalla Anna Wahlenbergs sista bok en sådan där iltågssnabbt upprullad serie af familjeinteriorer. Små tafflor, små glimtar af människor, små ansatser till stämningar och situationer. Kök, barnkamrar, salonger och vindsrum, härskapsfolk och tjänare, fattigtuggummor och ämbetsmän, barn och vuxna, fattiga och rika, allt får tjäna som motiv till hennes skisser. Man måste beundra förf:s snabbhet på handen att under järnvägsfarten genom lifvet hinna teckna af hela den brokiga samling af bilder som glider förbi.

Men allt hvad man skymtar genom fönstren »hos grannas» kan icke vara af intresse för allmänheten, äfven om det serveras i en aldrig så läcker form. Lika visst som ingen roman är mer spännande än verkligheten, lika visst är att all verklighet icke är en spännande roman — ja, knappast erbjuder stoff till en något så när intressegifvande novell. Fru Wahlenberg tycks vara af annan mening, eftersom hon använder sin vackra talang på att af de trivialaste, alldagligaste små episoder sätta ihop historier, hvilka då de uppträda i klump som i föreliggande samling knappast lämna efter sig reellare och mer stadigvarande intryck än det man erfar af sådana i hast från kupéfönstren uppfångade små familjeinteriorer, som dem jag nyss beskrifvit.

L. D.

* * *

The International Congress of Women 1899, edited by the
Countess of Aberdeen, President.

Förhandlingarna vid den internationella kvinnokongressen, som hölls i Londen 26 juni—5 juli förliden sommar, föreligga nu i samlad form.

Det rika stoff till kvinnorörelsens historia, som under detta möte samlades från olika länder och världsdelar, har sammanförts i en publikation med ofvanstående namn. På en fenomenalt kort tid har här utförts ett särdeles betydande arbete. Det stora verket omfattar nämligen ej mindre än sex digra band, däri på ett mycket fullständigt och öfverskådligt sätt hela kongressberättelsen framställes.

Arbetets första del, ensamt för sig innehållande öfver 360 sidor, utgör referat af mötets förhandlingar efter stenografiska anteckningar. Denna del får ett ökad intresse genom de talrika, fint utförda porträtten af en stor del bland mötesdeltagarna från olika länder, som pryda densamma. De öfriga delarnas rubriker äro: Women in Professions (två delar), Women in Politics, Women in Social Life samt Women in Industrial Life.

En hvar som intresserar sig för kvinnofrågan bör i detta arbete finna mycket af värde, ej minst genom de jämförelsepunkter det erbjuder mellan denna frågas ställning i skilda länder och världsdelar. En sådan överblick utgjorde ju äfven ett af de förnämsta ändamålen med denna kongress. Arbetets utgifvarinna säger härom i sitt företal:

»Den Internationella kvinnokongressen för 1899 har gått till ända. Hvad gagn har den medfört? Hvad är behållningen af densamma?

Det arbete, som innesluter dess förhandlingar, får gifva svar på dessa frågor. Och vi hysa den förhoppningen, att detta svar af alla dem, som hafva en rätt uppfattning af kongressens ändamål, skall anses tillfredsställande. En del personer hafva ansett sig föranlåtna att rikta en förebråelse emot oss på den grund, att kongressen icke fällt några omdömen eller uttalat några bestämda åsikter i dagens stridsfrågor angående kvinnan samt hennes arbete och samhällsställning. Men att fälla omdömen, uttala åsikter och lösa problem stod icke på kongressens program. Dess ändamål var helt enkelt att sammanföra erfarna personer (märk väl, män såväl som kvinnor) från alla delar af världen, hvilka kunde tillföra oss fakta beträffande kvinnans ställning, arbete och möjligheter vid slutet af det nittonde seklet, framställa för oss olika sidor af kvinnans framsteg inom skilda länder samt visa oss rörelsens riktning och karakter, jämte de tecken, som båda dess utveckling inom hvarje särskildt land.

Det är dessa sammanförda fakta vi nu framlägga för alla dem, hvilka hysa intresse för kvinnans verksamhet och lifsuppgift, under förhoppning att arbetet måtte bidraga till en riktig uppfattning af frågan samt till handlingar, som främja dess ändamål.»

F. E.

Föreningsmeddelanden.

Fredrika-Bremer-Förbundets årsmöte äger rum fredagen den 25 maj kl. $\frac{1}{2}$ 7 e. m. å Förbundets byrå 54 Drottninggatan.

Fredrika-Bremer-Förbundet och Women's Institute. Ett af de önskningsmål, som hufvudsakligen på grund af ekonomiska hinder icke kunde förverkligas vid Internationella kvinnokongressen i London förlidet år, var upprättandet af en internationell byrå, hvilken under de femårsperioder, som förflyta mellan hvar och en af International Council's kongresser, skulle kunna utgöra ett centrum för kvinnoarbetet inom de olika länderna. Då det visade sig utförbart att få till stånd en egen byrå beslöt International Council att för nästa femårsperiod antaga ett af föreningen Women's Institute gjordt anbud att för nämnda ändamål använda dess sedan 1897 existerande »Information Bureau»; dock gjordes därvid det uttalandet, att i alla frågor, som rörde nationalförbunden, en direkt hänvändning till dessa skulle äga rum. Lady Aberdeen, ordförande för »Women's Institute's Information Bureau» har på grund af nämnda beslut gjort framställning hos Svenska Kvinnornas Nationalförbund om dess »affiliation», men Nationalförbundet ansåg att det vore lämpligare att Fredrika-Bremer-Förbundet blifve den svenska förening, som stöde i samband med Women's Institute och remitterade ärendet till Förbundet. Med anledning häraf diskuterades Lady Aberdeens skrivelse vid styrelsens senaste sammanträde och beslöts, att Förbundet skulle ansluta sig till den engelska föreningen.

*

Fredrika-Bremer-Förbundets sjukkassas årsmöte ägde den 19 april rum i Förbundets lokal under professor Roséns ordförandeskap.

Af årsberättelsen framgick att kassan vid slutet af 1899 räknade 270 medlemmar (mot 263 föregående år). I sjukhjälp hade utdelats till 62 personer ett sammanlagdt belopp af 4,122 kr. Kassans samtliga fonder uppgingo till 15,765 kr. Årets inkomster (årsafgifter, räntor, statsbidrag) uppgingo till 4,769 kr. och utgifterna till 4,449 kr.

Sedan ansvarsfrihet beviljats styrelsen, företogs val, och återvaldes såsom styrelsemedlemmar professor P. G. Rosén, doktor Carl Nyström, doktor N. A. Edling, fröken T. Geijer och fröken A. Roos samt såsom styrelsesuppleanter fru F. Lybeck, fröken U. Hammarsköld och i stället för förste lifmedikus Westfelt, som under året affidit, doktor J. W. von Döbeln.

Revisorer blifvo fröken A. Fabricius och fröken K. Wall samt revisorssuppleanter fröken M. Silow och fröken A. Kruse.

*

Fredrika-Bremer-Förbundets dräkthereformförening hade den 2 april årsmöte å Slöjdföreningens lokal härstädes. Af den upplästa revisionsberättelsen framgick att kassabehållningen till detta år utgjorde kr. 701:70. Afgående ledamöter af styrelsen såväl som revisorer återvaldes. Efter sammanträdet höll amanuensen E. G. Folcker ett intressant föredrag »om kvinnodräkten i det 19 århundradet».

*

F. V. O. styrelse och centralbyrå voro aftonen den 30 mars tillika med föreningens olika komitéer samt alla, hvilka enligt stadgarna äro särskildt kallade till ledamöter, inbjudna till föreningens ordförande,

öfverståhållaren friherre Tamm, för att rådgöra om föreningens angelägenheter.

Efter en granskande återblick på de gångna 10 årens verksamhet, hvilken befanns hafva varit ganska framgångsrik och hafva gått i rätt riktning, om ock med smärre afvikningar och felgrepp, öfvergick man till frågan om hvilka åtgärder skulle kunna vidtagas för att alltmer i det allmänna medvetandet inarbета en sund och verklig välgörenhets grundsats.

Det framhölls att dessa äro desamma, som eljes i alla lifvets lägen göra sig gällande, nämligen att man bör veta hvad man gör och hvarför man gör en sak, men att i afseende på lämnandet af understöd detta ofta förbises af många, som i allt annat äro ytterst praktiska och kloka. Talet om F. V. O. stränga principer, som stundom höres bland allmänheten, afser ofta nog just den fordran man måste ställa på hvarje hjälpare, att understödet skall gifvas så, att det förbättrar den hjälpsökandes ställning och ej kvarhåller honom i elände, på samma gång som man är pliktig att tillse att hjälpen åt den ene ej skadar den andre, som försöker reda sig på egen hand. I någon mån har förstäendet af dessa skenbarligen så enkla regler ökats, men tillämpningen är ofta svår.

Den planen framställdes därför, att man skulle söka få till stånd ett »välgörenhetsråd», sammansatt af representanter från olika föreningar, som på ett eller annat sätt arbeta för och bland de fattiga, från den allmänna fattigvården, från sjukkasse- och andra själfhjälpsföreningar m. fl. och att inför detta »råd» skulle framläggas frågor, som förvoro till behandling inom den ena eller andra föreningen och om hvilkas rätta lösning man kände sig oviss. Hvarje spörsmål skulle där blifva mångsidigt belyst och en hvar kunde sättas i stånd att bilda sig en öfvertygelse om hvad som i vissa typiska fall vore det rätta handlingssättet och sedan bibringa andra denna öfvertygelse. På sådant sätt skulle så småningom en sund uppfattning i hithörande saker genomsyra samhället.

Önskvärdheten af att få till stånd ett för hela Sverige gemensamt organ för sociala frågor framhölls äfven.

*

Föreningen Handarbetets Vänner hade d. 19 maj på e. m. sitt årssammautträde i föreningens lokal, Brunkebergstorg 18, under ordförandeskap af fru Odelberg, född Åkerman.

Af årsberättelsen framgick, att antalet af föreningens ledamöter under året uppgått till 714 och deras sammanlagda afgifter till kr. 3,570. Arbeten till ett belopp af kr. 1,626; 75 hafva blifvit utlottade bland ledamöterna.

K. m:t har äfven för 1899 beviljat föreningen det vanliga årliga anslaget af 1,200 kr., hvilket användts som bidrag till inköp af mönster och modeller; föreningens årliga utgifter för detta ändamål uppgå till cirka 5,000 kr. Dessutom erhöll föreningen af statsmedel ett extra anslag af 5,000 kr. till Parisutställningen, då Handarbetets vänner genom klagörandet af sin ställning visat, att den ej utan extra anslag kunde deltaga i världsutställningen. Till samma ändamål erhöll föreningen från enskilda, för dess verksamhet intresserade personer 5,000 kr.

Arbetslöner och aflöningar hafva under året utgått med kr. 54,711: 43. Lokalen har under året tillökats med två rum och kök, hvilka användas som arbetslokal. Syskolan har under året haft 118 elever, 3 frielever inberäknade. Väfskolan, som ledes af fröken Anne Margret Hamilton, har under året haft 49 elever, frielever inberäknade.

Af revisionsberättelsen framgick, att föreningens tillgångar och skulder den 1 januari 1899 balanserade på en summa af kr. 116,684: 24 och den 1 januari 1900 på en summa af kr. 120,744: 68. Föreningens behållning hade under året ökat med kr. 2,715: 97. Inkomsterna uppgingo till kr. 33,279: 42 och utgifterna till kr. 30,563: 45. I arbetslöner och aflöningar hade utbetalats kr. 54,711: 46. Ansvarsfrihet beviljades.

Föreningen beslöt därefter, att Sofia Adlersparres pris på 200 kr., som skall utdelas till svensk kvinna, som främjat svensk textilkonst, för året skulle tilldelas fröken Maria Sjöström för skickligt utförda mönster-ritningar, som visa prof på konstnärlig begåfning.

Afgående ledamöter af styrelsen och styrelsesuppleanter såväl som revisorer och revisorssuppleanter återvaldes.

Från skilda håll.

Ellen Fries' Stipendiefond. Vid ett möte af Centralkomitéen för Svenska Kvinnornas Nationalförbund ett par dagar efter dr Ellen Fries' död uttalades af ordf. en önskan att söka på ett varaktigt sätt hugfästa minnet af denna banbrytande och ädla kvinna genom insamlande af medel till ett stipendium, afsedt för kvinnor ägnande sig åt *vetenskaplig historisk forskning*. Denna tanke vann allmän anslutning, och fru Anna Hierta-Retzius skänkte med varm hand till Sv. Kv. N.-förbund 1,000 kr. såsom grundplåt till en dylik fond.

Ett möte med representanter för olika kretsar af Stockholms kvinnovärld ägde strax därefter rum i och för denna sak. Förslaget mottogs med lifligt bifall, och en inbjudning, undertecknad af de närvarande, infördes i huvudstadens tidningar.

Insamlingen, som ännu pågår, har till dato inbragt omkr. 2,800 kr. Bidrag mottagas å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, i Åhlnska skolan och af skattnästaren i Svenska Kvinnornas Nationalförbund, Fröken H. Lundin, Tegnérslunden 12. För de insamlade medlen kommer framdeles att redovisas i tidningarna.

•

Karolinska institutet. Fredagen den 25 dennes försvarar å Karolinska institutet medicine licentiaten *Anna Stecksén*, för vinnande af medicine doktorsgrad, en af henne utgifven afhandling, »Studier öfver Curtis' blastomycet från svulst-etnologisk synpunkt», 88 sid. 8:o med en tafla. Dessa af vår blifvande första *keinliga medicine doktor* för doktorsgraden

utgifna studier begyntes på Roux' laboratorium å Institut Pasteur i Paris, hvartill licentiaten Stecksén genom doktor Edv. Selanders bemedling erhöi tillträde, och fortsattes sedermera i Stockholm på Karolinska institutets bakteriologiska laboratorium.

*

Den internationella skönhetsstämningen än en gång. Under rubriken »En afvärdjad fara» lämnar Englands förnämsta kvinnotidskrift, »The Englishwoman's Review», en redogörelse för förhistorien till den tillämnade internationella utställningen i Earls Court, hvilken låtit så mycket tala om sig. Det var, erkännes det, först af ett bref från en dam i Sverige till tidskriftens redaktion, som de engelska ladies, hvilka lämnat företaget sin protektion, blifvit väckta till insikt om utställningens tvifvelaktiga karakter. Liknande meddelanden hade äfven ingått från olika delar af Skandinavien. Tidskriften delger i samband härmed efter det svenska originalet den i Stockholmstidningar införda utställningsannonsen med skönhetsstämningen. Följden af detta från nordens komna gif akt var naturligtvis den, att de engelska damerna afsade sig all befattning med den dubiösa utställningen. Tidskriften slutar sin uppsats med följande reflexion:

»Obehaglig som denna episod än är, har den åtminstone haft det goda med sig, att den visat betydelsen af ett organiseradt internationellt samarbete mellan världens för olika syften verkande kvinnoföreningar»

*

Internationella kvinnokongresserna i Paris 1900. I förra häftet meddelades in extenso programmet för den ena af de tvenne stora kvinnokongresser, som under regeringens skydd skola hållas i Paris under världsutställningen. Denna kongress, som har benämningen »Congrès international de la condition et des droits des femmes», kommer att afhållas den 5—8 september. Men redan i juni går den första af de stora kvinnokongresserna af stapeln. Denna, hvars officiella titel är: *Second Congrès international des œuvres et institutions féminines*, äger rum i Paris den 18—23 juni och kommer att behandla följande frågor fördelade på 5 sektioner: 1 sekt.: filantropi och social verksamhet; 2 sekt.: lagstiftning och moral; 3 sekt.: individuell och social uppfostran samt pedagogi; 4 sekt.: arbete; 5 sekt.: konst, litteratur och vetenskap. Anmälningstiden för hållande af föredrag och deltagande i diskussioner utgick den 1 maj, men de som för öfrigt önska deltaga i kongressen kunna ännu därom göra anmälan hos organisationskomiténs sekreterare, Mme Pégard, rue Drouot 24, Paris. Medlemsafgift är 10 francs.

De två kongresser, för hvilkas program och syfte vi i det föregående i korthet redogjort, äga det gemensamt, att de stå under franska republikens beskydd och behandla kvinnans intressen. I spetsen för båda stå många af Frankrikes framstående män och kvinnor. Af programmen och valet af föredragningsämnen vill det synas som om junikongressen företrädesvis kommer att syssla med fakta och resultat, septemberkongressen med idéer och principer. Båda hafva satt sig som mål lösandet af för kvinnans höjande och upprättande viktiga frågor. Det allvar och den energi, hvarmed förarbetena till dessa möten bedrivits, är en garanti för

att resultatena skola blifva goda, på samma gång själfva ordalydelsen i de utsända inbjudningsskrifvelserna, hvilka ställts till för kvinnofrågan intrasserade öfver hela världen, visar att den sanna kvinnorörelsens idéer slagit rot äfven hos de i detta afseende efterblifna romanska folken.

Till undvikande af missförstånd meddelas här de båda kongressernas fullständiga namn och tiderna för deras hållande.

Second Congrès International des œuvres et institutions féminines. (Från den 18 till 23 juni 1900).

Congrès International de la condition et des droits des femmes. (Från den 5 till 8 september 1900).

*

Trädgårdsskolan i Swanley, hvars afdelning för kvinnliga elever är väl känd äfven i Sverige, har utsändt sin årsberättelse, den åttonde sedan med densamma förenades en kvinlig kurs. Rörande trädgårdsskolans utveckling meddelas, att ifrån det elevantalet första året utgjorde endast två har det nu stigit till 59, fördelade på tre särskildt för ändamålet uppförda boarding-houses, belägna i omedelbar närhet till the college, där trädgårdsundervisning meddelas. — De flesta från colleetet utexaminerade kvinnliga trädgårdsmästare erhålla anställning såsom föreståndare af enskilda och offentliga trädgårdar eller ägna sig åt enskild affärsverksamhet inom trädgårdsbranschen.

*

En rysk historieberätterska, Irena Fedorowna, som hvarken kunde läsa eller skriva men hvars förunderliga minne rymde öfver 100,000 rader heroisk och legendarisk poesi jämte oräkneliga historier, handlande om episoder ur Rysslands historia, har gått ur tiden. Hon brukade vandra omkring från marknad till marknad, från by till by som en alltid välkommen gäst. Hon lär äfven ha blifvit anmodad att hålla uppläsning i förnäma hus.

*

Kvinnliga juvelerare lära särskildt utmärka sig på Filippinerna. Dessa kolonister ha öfverträffat sina läromästare spanjorerna och förena den moriske arbetarens händighet med den kinesiske eller japanesiske handverkarens tålmod och originalitet. Deras guldsmedsarbeten utmärka sig för en högt uppdrifven smak och äro alster af en personlig konst.

Huru kan ungdomens demoralisation förekommas?

Denna för samhället så utomordentligt betydelsefulla fråga har af Stockholms Arbetareförening varit föremål för behandling under den gångna vintern. Hufvudorsakerna till sedefördärfvet, som i synnerhet hos hufvudstadens yngre befolkning på de senare året an-

tagit oroväckande proportioner, har föreningen i en till Stockholms stadsfullmäktige ställd skrifvelse sammanfattat i 4 punkter: *bostadsbristen och därmed följande inneboendesystem; bristande praktisk utbildning; bristen på lämpliga förströelser; dryckenskapslasten.*

Man behöfver ej ha trängt alltför djupt in i vårt sociala lif för att förstå hurusom roten till det unga släktets demoralisation måste sökas i de nämnda förhållandena. Bostadsbristen urständer ju en mängd fattiga familjer, äfven sådana som äga god vilja att vårda sig om sina barn, att fullgöra sina plikter som uppfostrare. Och hvar tillbringa de utan hem och tillsyn lämnade barnen sin tid annat än på gatan, där de lätt råka ut för dåliga inflytelser af allehanda slag? Hvilken fördärfvig inverkan det i fattiga hem så mycket använda inneboendesystemet måste utöfva på de unga är alltför påtagligt för att behöfva närmare utläggas.

Den rådande bristen på yrkesskolor med läroverkstäder är äfven, enligt en af Arbetareföreningen gjord erfarenhet, en viktig orsak till dagdrifveriet hos städernas ungdom. Efter slutad skolgång äger denna få eller inga tillfällen till utbildning på olika arbetsområden, som bereder möjlighet till framtida bergning. Föräldrarna fordra för sina barns arbete den största möjliga betalning och föredraga därför ofta att sända sina barn till fabriker eller låta dem antaga arbete af mer tillfällig art. Som den tredje källan till det öfverhandtagande sedefördärfvet hos ungdomen har påpekat bristen på lämpliga förströelser; i synnerhet är hufvudstadens ungdom synnerligt vanlottad i fråga om tillgången på mera förädlade nöjen, hvilket lätt leder den att söka sådana, där spirituosa utgör den förnämsta dragningskraften. Och härmed är öfvergången funnen till den fjärde punkten i skrifvelsen: dryckenskapslasten och dess fruktansvärda följder af brott och nöd.

Hur råda bot för allt detta onda? Arbetareföreningen tror sig ha funnit boten åtminstone för en del af de öfverklagade bristerna i vidtagandet af vissa åtgärder, för hvilkas utförande den nu i sin skrifvelse vädjar till Stockholms stadsfullmäktige. Medlen för vinnande af målet, »förekommande af ungdomens demoralisation», äro, enligt Arbetareföreningens vördsamma skrifvelse, i sammanträngd form följande.

I hvad som rör den första punkten: utarbetandet af en fullständig bostadsstatistik; reglering af bostadsförhållandena i hufvudstaden; anskaffande af bostäder för kommunens egna arbetare; billiga byggnadslån; understöd åt byggnadsföreningar o. s. v. samt ordnande af stadens kommunikationsväsen med afseende fäst på den utanför stadens gränser boende arbetarebefolkningen.

Hvad den andra punkten beträffar, hemställas om inrättandet af yrkesskolor, i hvilka ungdomen efter slutad skolgång kunde erhålla en tidsenlig praktisk utbildning; rörande den tredje punkten att folkbibliotek, läsestugor och tillfällen till goda aftonunderhållningar måtte befrämjas, vidare att lämpliga lekplatser i tillräckligt antal måtte inom olika stadsdelar anordnas samt att lämpliga utbildade lekledare

mätte anställas. Till sist hemställes med afseende å den fjärde punkten: att i närheten af större arbetsplatser måtte inrättas goda prisbilliga matställen, där brännvin ej serveras, samt att försäljning och servering af spirituosa måtte inskränkas i afseende på både tider och antalet lokaler.

I betraktande af det i hög grad behjärtansvärda i de frågor, som genom Arbetareföreningen hänskjutits till herrar stadsfullmäktiges beaktande, kunna vi ej annat än önska, att det initiativ som härigenom tagits skall leda till vidtagandet af sådana reformer, som kunna verka befordrande på det unga släktets, således på hela samhällets fysiska och andliga utveckling.

Till Fredrika-Bremer-Förbundet insända böcker.

Aktiebolaget Hiertas Bokförlag: *Naville, Edouard*, Transvaalfrågan.

Albert Bonnier: *Ahlgren, Ernst*, Samlade berättelser, h. I, II, III. — *Sachs, Hilda*, Ewig sommar. — *Isis*, Lek. Från Roms bohèmevärld. — *Wahlenberg, Anna*, Interiörer. — *Key, Ellen*, I Finland och i Ryssland. — Verdandis småskrifter, h. 1—5, 35, 37, 50—54, 56—76, 78—86.

Fahlerantz & Co: *Svedelius, Vilhelm Erik*, Anteckningar om mitt förflutna lif.

Fosterl. Stift.: Stockholms söndagsskoleförenings sångbok för söndagsskolan. — *L. S.*, Ur lifvet. — *Blomqvist, Joel*, Ungdomstoner. — *Seelbach*, Fromma och ogudaktiga personers död. — *Roos, Mathilda*, I vårbrytningen. — Predikningar öfver kyrkoårets nya högmässotexter, del. II, h. 5, 6, 7, 8. — *Wadström, B.*, Ur minnet och Dagboken, del. II, h. IV.

Hugo Geber: *Hennings, Lennart*, Dikter. — *Sterners, A.*, Svenska dikter i urval för skola och hem, h. 6, 7.

Gleerupska bokhandeln: *Strömberg, Efraim*, Doktor Thora Birke.

Ferd. Heyl: *Ruskin, John*, Hvad vi skola älska och värda. — *Schubin, Ossip*, Ändtligen hemma.

Th. Lindstedts univ.-bokhandel, Lund: *Krook, Mauritz; Fjelner, Alfred; Ekelund, Vilh.; P. Svensson*, I skilda färger.

P. A. Norstedt & Söner: *Rydfors, A.*, Kultur och folkvandringar inom Europa. — *Nilsson Heden, Hjalmar*, Erik Dahlberg. — *Söderberg, Verner*, Holländare och engelsmän i Sydafrika. — *Laurin, Carl G.*, Konsthistoria, h. I.

Alf. Samuelssons förlag: *Strid, Karl Karlsson*, Spridda blad ur komminister Petter Frids dagbok.

Fr. Skoglund: *Cederborg, Aug.*, Göingehöfdingen och snapphanarna, h. 4. — *Atrutz, Sydney*, I vår tids lifsfrågor, h. XIV.

Teosofiska bokförlaget: *Besant, Annie*, Den uråldriga visdomen.

Schleicher Frères: *Dr Sicard de Plauzoles*, La tuberculose. — *Dr Foveau de Courmelles*, L'électricité et ses applications.

Wahlström & Widstrand: *Leclercq, Julien*, Människans fysionomi, h. 4, 5. — *Beskow, Nat'anael*, Predikningar på kyrkoårets söndag och helgdagar. — *Forsslund, Karl-Erik*, Storgården. — *D'Esparbès, Georges*, Örnlegenden. — *Amiel, Henri-Frédéric*, En drömmares dagbok.

Fredrika-Bremer-Förbundets Berättelse för år 1899,

det femtonde året af dess verksamhet.

Fredrika-Bremer-Förbundet har under det förflutna året fortfarande arbetat i den riktning och efter det program, som vid dess stiftande fastställdes.

Förbundets medlemsantal har under året något ökats; det samma utgjorde vid 1899 års slut 1566 mot 1513 vid årets början. Af dessa voro 322 ständiga och 1244 årligt betalande medlemmar.

Förbundets angelägenheter hafva stått under ledning af dels förbundsstyrelsen, dels specialstyrelser och komitéer. Redogörelse för de resp. styrelsernas och komitéernas verksamhet följer här nedan.

Styrelsens *ordinarie medlemmar* hafva under år 1899 varit: Styrelse.

Fröken L. Dahlgren, fröken L. Engström, fru T. Gyldén, riksantiquarien H. Hildebrand, fröken G. Hjelmnerus, fru A. Höjer, fru A. Montelius, professor P. G. Rosén, yrkesinspektör G. Uhr, fröken S. Ulrich, fröken C. Wahrolin samt fru S. Whitlock;

och dess *suppleanter*: fröken G. Adelborg, byråchefen V. Almqvist, fröken S. Björklund, fru J. Jolin, fru G. af Klintberg, fröken A. Lagerberg, fröken S. Leijonhufvud, revisionssekreteraren C. Lindhagen, fru E. Odelberg, fröken M. Silow, doktor H. Toll samt fröken H. Widmark.

Revisorer hafva varit: fröken A. Rossander, doktor W. Svedbom och expeditionschefen A. Wall; samt *revisorssuppleanter*: fru S. Wising, revisionssekreteraren W. Uppström och fröken A. Lindhagen.

Förvaltningsutskottet, som årligen utses af styrelsen, har under 1899 utgjorts af *ordinarie medlemmar*: riksantiquarien H. Hildebrand, fröken G. Hjelmnerus, fru A. Montelius, fröken C. Wahrolin samt fru S. Whitlock och *suppleanter*: fröken L. Engström, fru A. Höjer och fröken S. Ulrich.

Som förbundets *ordförande* har riksantikvarien H. Hildebrand fungerat, som *vice ordförande* frn A. Montelius, som *sekreterare* fröken S. Ulrich och som *kassaförvaltare* fröken C. Wahrolin.

Utskottet har under 1899 sammanträdt 5 gånger och styrelsen 9 gånger.

* * *

Med anledning af rösträttsfrågans behandling vid 1899 års riksdag och de yttranden, som där fälldes angående kvinnans politiska rösträtt, ansåg styrelsen tiden vara inne att göra ett inlägg i denna fråga. Öfverläggningar angående saken fördes dels inom förbundets styrelse och dels inom dess komité för lagfrågor och utnynnade i en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med hemställan att Kongl. Maj:t täcktes särskildt, eller i samband med annan rösträttsreform, taga under öfvervägande angelägenheten att bereda kvinna rösträtt vid val till Riksdagens 2:dra kammare, därest hon i öfrigt uppfyller de för dylik rösträtt stadgade villkor. Skrifvelsen blef genom förbundets vice ordförande, fru Montelius, och dess byråföreståndarinna, fröken Adelborg, öfverlämnad till H. Exc. Statsministern.

Med anledning af det förslag till löne reglering inom Postverket, hvilket framlades för Riksdagen i den kungliga propositionen, beslöt styrelsen att, om möjligt, verka för att den däri föreslagna sänkningen af de vid Postverket anställda kvinnornas lönevillkor ej måtte blifva genomförd. Såsom postexpeditör af 2:dra lönegraden hade kvinna, med ålderstillägg, kunnat uppnå en lön af 2,800 kr. I det förevarande förslaget förordades upprättandet af en 3:dje lönegrad, i hvilken kvinna hädanefter i regeln skulle komma att stanna mot en lön af 1,500 kr., inberäknadt ålderstilläggen. Endast tjugo kvinnor hade hittills kommit i åtnjutande af den för postexpeditör af 2:dra lönegraden stadgade lönen, men just nu under de närmaste åren voro ett icke obetydligt antal kvinnor i tur att uppnå den nämnda lönegraden med dess förmåner. Om förslaget ginge igenom, skulle den lön, de haft i utsigt under sin långa extra ordinarie tjänstetid, sänkas med 1,300 kr. Det gällde således att söka väcka hrr riksdagsmäns intresse för frågan, och detta lyckades. Representanter för de mest skilda partier togo sig an de kvinliga postexpeditörernas sak och det beslut riksdagen fattade gaf dem säkerligen all den fördel, som för tillfället kunde ernås. Beslutet innefattade nämligen, att i stället för den föreslagna 3:je lönegraden, tvenne nya lönegrader skulle upprättas, den ena med en lön af c:a 2,000 kr. och den andra med en lön af c:a 1,765 kr.

Med utländska föreningar har förbundet som vanligt stått i förbindelse. Bland annat har förbundet, som länge haft sin uppmärksamhet riktad på den fullständiga bristen i utbildning för sitt kall, som vore vanlig hos de schweitziska bonnerna, angående denna fråga vänt sig till föreningen »l'Union internationale des amies de de la jeune fille» och särskildt med anledning af en konferens, afsedd att hållas i Neuchâtel för behandling af frågor af liknande art, utarbetat ett föredrag, framhållande de önskemål, förbundet ansett sig böra uppställa. Detta föredrag har föreningen lofvat, att på lämpligaste sätt bringa till den schweitziska allmänhetens kännedom.

Genom sin utsedda delegerade, fröken Gertrud Adelborg, har förbundet deltagit i den i London anordnade »White Slavery traffic»-kongressen. Ungefär samtidigt hölls den hvart 5:te år återkommande internationella kvinnokongressen, på föranstaltande af »International Council of Women», hvartill som bekant Fredrika-Bremer-Förbundet genom sin anslutning till Svenska kvinnornas nationalförbund äfvenledes räknar sig. Fröken Adelborg deltog äfven i denna kongress i egenskap af delegerad för Nationalförbundet och den rika skörd af erfarenheter, som kongresserna medförde, torde, i mer än ett afseende, komma att verka sporrande och fruktbarande på förbundets arbete.

Det Whitlockska stipendiet, som af förbundets styrelse årligen utdelas, har under det föregående året uppburits af fil. kandidaten, fröken Ellida Andersson.

De till Förbundet under året öfverlämnade penningegåfvorna utgöra tillsammans en summa af kr. 2,510: —, på följande sätt fördelade:

Gåfvor.

För Förbundets representerande vid Hvita Slafverikonferensen, af H. M. Drottningen	kr. 300: —
» Förbundets representerande vid kongresserna i London 1899.....	» 300: —
Till Förbundets sjukvårdskomité för befrämjande af bildandet af sjukvårdsföreningar på landsbygden (i st. f. krans vid fru Ankarsvårds begrafning) af A. M.	» 3: 50
» undersökning af butiks- och kontorsbiträdens löne- och arbetsförhållanden, från Lorénska fonden	» 1,000: —
» Tidskriften Dagny	» 800: —
» Förbundets allmänna kassa (gåfvor och öfverbetalningar)	» 106: 50

Summa kr. 2,510: —

För de gåfvor, hvilka lämnats till Förbundets stipendiefonder, redovisas i denna afdelnings berättelse.

Utlämnande
af lån.

Liksom under föregående år, har ur Förbundets fonder medel lämnats såsom lån till kvinnor, som för framtida försörjning utbilda sig genom studier, eller ock såsom förlagslån. Summan af ur Förbundets fonder utlämnade sådana lån uppgick vid 1899 års slut till kr. 6,727: 90. Fem nya lån, tillsammans utgörande kr. 1,900, hafva under året utlämnats. Å äldre lån har, å andra sidan, ett belopp af kr. 2,414: 16 inbetalts.

Under hänvisning till den af kassaförvaltaren meddelade redogörelsen för Förbundets affärsställning, se Bil. V, torde här särskildt böra frambållas följande:

Förbundets fonder hafva uppkommit dels sålunda att, i öfverensstämmelse med stadgarna, ständiga ledamöters afgifter och hälften af inträdesavgifterna samt sedan maj månad 1898, då beslut fattades om inträdesavgifternas borttagande, hälften af första årets årsavgifter fonderats, dels genom tillkomsten af fru S. Whitlocks stipendiefond samt en under år 1896, såsom anonym donation, lämnad summa af 6,000 kr., hvaraf räntan utgår under donators lifstid såsom lifränta. Dessa fonders sammanlagda belopp eller, med andra ord, beloppet af Förbundets kapital utgjorde vid 1899 års slut kr. 24,806: 11 mot kr. 25,910: 45 år 1898. Den till år 1899 balanserade förlusten för åren 1897 och 1898, tillsammans kr. 2,114: 84, har, enligt vid årsmöte år 1899 fattadt beslut, betäckts med kr. 2,000 från fru Benedicks donationsfond och kr. 114: 84 från reservfonden. Nämda donationsfond, kr. 5,000, öfverlämnades år 1895 till Förbundets allmänna kassa utan några villkor för användningen och har sedan enligt beslut vid årsmötena åren 1896 och 1899 användts till betäckande af de summor, hvarmed utgifterna öfverstigit inkomsterna. Då nu denna donationsfond försvinner ur Förbundet räkenskaper, uttalas härmed det erkännande, att det är, tack vare densamma, som det varit Förbundet möjligt, att bestrida de utgifter, som det allt mera ökade arbetet inom Förbundet kräver.

Redogörelser för stipendiefonderna och sjukkassans fonder, hvilka bokföras särskildt, följa i Bil. II, III.

46 ombud ha på skilda platser i landsorten verkat i Förbundets intressen. Deras namn återfinnas i Bil. I.

Förbundets byrå har fortfarande föreståtts af fröken G. Adel-Förbundsbyrån. borg, den allmänna platsförmedlingen af fröken Th. Geijer, som till biträde haft fröken E. Rosén, platsförmedlingen inom sjukvården af fröken U. Hammarsköld och kassan af fröken S. Beckman. Byrån har äfven fått påräkna frivilliga arbetskrafter, hvilket varit särdeles välkommet då göromålens mängd kräft en tillökning i personalen.

Förbundets jurist har en gång i veckan haft mottagning på byrån för att åt kvinnor — såväl förbundsmedlemmar som utomstående — lämna råd och upplysningar i juridiska och ekonomiska angelägenheter samt har äfven skriftligen besvarat inkomna förfrågningar i samma ämnen.

Bland ärenden, som under det gångna året fallit inom området för byråns verksamhet, märkas följande: besvarandet af frågor angående pensionsinrättningar, stipendie- och understödsfonder, arbetsstugor, folkbibliotek (och böcker för dem), freds rörelsen, kvinliga fabriksinspektörer, lagar i sedlighetsfrågan, föreningar till unga kvinnors skydd, lärarinnehem och platsanskaffningsbyråer utomlands, kvinnokongresserna och feriekurserna sommaren 1899, angående litterär eganderätt och översättningsrätt, rätt till deltagande i stadsfullmäktigeval, kyrkostämman och andra kommunala angelägenheter, fordringar för att blifva svensk undersåte, angående läkareexamen i England, angående inträdesfordringar till Post- och Telegrafverken, Järnvägen, Gymnastiska Centralinstitutet, seminarier och skolor samt angående utbildning för blindlärarinnor, kurser i sjukvård, trädgårdsskötsel, mejerihandtering, huslig ekonomi, fotografering, bokbinderi m. m. dyl.

Platsförmedlingen utvisar följande resultat:

Antalet inskrifna arbetsgifvare.....	578
» » arbetssökande	527

Sammanlagda beloppet af årslöner för de genom byrån förmedlade fasta platserna uppgår till omkring 51,000 kr. Platsförmedlingen har som vanligt omfattat dels fasta platser för lärarinnor, föreståndarinnor, värdinnor och biträden i hem samt platser å kontor och i handel m. m., dels tillfälligt arbete såsom lektioner o. dyl. Högsta lönen har varit för kontorsarbete 1,200 kr. i ett för allt och för lärarinna i familj 900 kr. samt fritt vivre.

Arbetsgifvarnas antal har, såsom synes, äfven under det förflutna året varit högre än de arbetssökandes, och främst har detta varit förhållandet på lärarinneafdelningen, där de arbetssökandes

antal ej på långt när motsvarat krafven. Vi måste därför upprepa hvad i föregående årsberättelser blifvit påpekadt, nämligen, att byråns arbete försvåras, när de arbetssökandes antal är lika med, och än mera när det, såsom år 1899 varit fallet, understiger arbetsgifvarnas. Det blir under sådana förhållanden ofta omöjligt, att bland de samtidigt anmälda finna dem, som motsvara hvarderas anspråk, och till följd häraf kunna lämpliga förslag ej alltid lämnas från byrån. Att ett stort antal anmälningar om platser återtagits, torde hafva sin grund i detta förhållande.

Afdelningen för *anskaffande af sjuksköterskor* har i 206 fall förmedlat sjuksköterskas anställning för längre eller kortare tid. Fjorton sjuksköterskor hafva erhållit fasta platser vid sjukhus och sjukstugor och som församlingssköterskor. Sammanlagda beloppet af årslöner för de sålunda förmedlade fasta platserna uppgår till omkr. 7,000 kr.

* * *

Bokkomitén.

Bokkomiténs arbete har under det förflutna året hufvudsakligen egnats åt granskning af barn- och ungdomslitteratur; i en revy, som medföljde Dagnys sista häfte för 1899, framlade komitén sina omdömen om de till julen utkomna alstren af denna litteratur.

Å Förbundets byrå anordnades en utställning af till julen utkomna böcker för barn och ungdom. Utställningen, som var öppen 13—24 dec., var talrikt besökt; den besökande allmänheten uttryckte sin belåtenhet med såväl utställning som med de råd och upplysningar, hvarmed man gick den tillhanda.

Från olika håll har inkommit förfrågningar angående inköp af böcker för barn o. s. v.; dessa förfrågningar hafva af komitén besvarats.

Som flera af de böcker, hvilka tillhöra den urvalslista, som bokkomitén utarbetat, fattats i Förbundets bibliotek hemställde komitén till hrr förläggare, om de skulle vilja till Förbundet skänka några af de böcker från deras förlag, som ännu saknades; denna begäran rönt stort tillmötesgående.

Det är komitén en glädje få erkänna det intresse herrar för läggare härmed visat komiténs verksamhet, äfvensom den beredvillighet hvarmed de insändt böcker till granskning. Bokkomiténs ledamöter hafva under året varit: fröken L. Engström, ordförande, fruarna H. Andersson, B. Sondén och A. Säve, fröknarna G. Hjelmmerus, A. Lagerberg och E. Whitlock, samt fröknarna S. Leijonhufvud och A. M. Roos som adjungerade.

Fru A. Säve har vid årets slut afsagt sig ledamotskapet, då hon afflyttat från Stockholm. Bokkomitén ber att på detta sätt uttrycka sin tacksamhet för det varma intresse och det upplysta nit, hvarmed fru Säve arbetat i komitén.

* * *

Tidskriften Dagny har under år 1899 utgifvits efter samma plan och under samma ledning som näst föregående år. Denna årgång utgör således den 2:dra i ordningen af den nya följd, som efter en betydligt utvidgad måttstock med år 1898 tagit sin början. Af det vidlyftiga innehållet, hvilket i enlighet med tidskriftens program omfattat sociala och litterära frågor, må här i korthet påpekas dels de artiklar, som ligga inom området för Fredrika-Bremer-Förbundets intressen, dels sådana, som höra till Föreningens för välgörenhetens ordnande arbetsfält, och dels dem, som sammanhånga med Handarbetets Vänners verksamhetsområde. Af de förstnämnda förtjäna att framhållas de uppsatser, som behandlat kvinnans rättsliga, politiska och ekonomiska ställning, såsom artiklarna om »Den svenska kvinnan och den politiska rösträtten»; »Kvindesagen i Norge»; »Ny dansk lag om äkta makars egendomsförhållanden»; »Kvinnans ställning inom postverket»; »Kvinnofrågor inför riksdagen» m. fl. Af öfriga viktigare uppsatser, som stå i samband med de sociala frågorna och kvinnorörelsen, må nämnas: »Kvinnorna och fredssaken»; »Fredliga rustningar» (om skolade distriktssköterskor); »En kvinlig trädgårdsskola på 65:te breddgraden»; »Utbildning af barnavårdarinnor och barns uppfostran före skolåldern»; »Sakkunning barnavård»; »Den hvita slafhandeln» (tvenne artiklar); »Från International Council och kvinnokongressen i London» (en utförlig berättelse af en af de delegerade jämte talrika meddelanden och notiser om kongressen) m. fl. kortare uppsatser i hithörande ämnen. — Från välgörenhetens arbetsfält har Dagny lämnat rapporter dels i en längre artikel om »Fattigvårdarprinciper och fattigvårdarskap», dels i en uppsats om »Vandrande sparkassor», dels i beskrifningar öfver arbetshem och välgörenhetsinrättningar så väl i in- som utlandet. Åt det kvinliga handarbetet har också ägnats uppmärksamhet, hvilket framgår af artikelserien: »Det handarbetades framtid» samt af häft. 18, hvilket med anledning af Föreningen Handarbetets Vänners 25-års-jubileum, i sin helhet utfyllts af uppsatser behandlande sagda förenings verksamhet och utveckling.

Tidskriften
Dagny.

För öfrigt har tidskriftens litterära afdelning varit väl tillgodosedd genom talrika recensioner öfver utkommen litteratur, genom skisser, berättelser, poem, kåserier, resebref samt smärre uppsatser i konst-, kulturhistoriska och biografiska ämnen m. m. Bokkomiténs innehållsrika revy öfver barn- och ungdomsböcker har som vanligt avslutat årgången.

Dagny står i byte med c:a 24 inhemska tidskrifter samt ett 20-tal finska, norska, danska, tyska, engelska och franska publikationer.

* * *

Komitén för
lagfrågor.

Vid sammanträdet den 30 maj 1899 beslöt komitén för lagfrågor att hos Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse göra framställning därom, att styrelsen måtte upptaga frågan om kvinnans politiska rösträtt och i sådant afseende verka för att kvinna erhöles rösträtt vid val till Riksdagens andra kammare, därest hon i öfrigt uppfyllde de för dylik rösträtt stadgade villkor.

Sedan styrelsen med anledning af lagkomiténs framställning upptagit denna fråga till behandling och beslutat att till Kongl. Maj:t ingå med en underdånig framställning i ämnet, uppdrog styrelsen åt komitén för lagfrågor att i sådant syfte upprätta förslag till skrifvelse, hvilket förelades styrelsen vid sammanträdet den 18 dec. 1899 och då af densamma godkändes, hvarefter skrifvelsen af styrelsen å Förbundets vägnar den 30 dec. 1899 ingafs till Kongl. Maj:t.

Af kassaförvaltarens rapport framgår, att komiténs tillgångar vid 1899 års slut uppgingo till kr. 1,293: 51.

Komitén har under året haft följande sammansättning: revisionssekreteraren C. Lindhagen, grefve H. Hamilton, häradshöfding P. G. Rabe, fru B. Nordenson, fru G. af Klintberg (invalid efter fru E. Ankarsvärds frånfälle), fröken S. Björklund.

* * *

Sjukvårds-
komitén.

Medlemmar af sjukvårdskomitén hafva varit: fröken Märta Leijonhufvud, ordf., doktorerna J. E. Bergvall, H. Toll och H. Andersson, fru I. Geijer, grefvinnan A. Mörner, fröken E. Törnebohm samt fröken M. Silow, sekr. Komitén har, i likhet med föregående år, ägnat uppmärksamhet åt sjukvårdsförhållandena å landsbygden genom att insamla upplysningar om de motioner och beslut, som i syfte att ordna den viktiga sjukvårdsfrågan varit före inför flera af årens landsting. Vidare har komitén dels muntligen dels skrift-

ligen satt sig i förbindelse med vederbörande för att taga kännedom om det sätt, hvarpå elevkurser inom flera län ordnats å lasaretterna för att tillgodose länets behof af sjuksköterskor för landsbygden. Ett glädjande bevis på intresse för sjuksköterskeutbildningen är, att inom flera län dessa kurser kommit till stånd och väl fylla sitt ändamål. Vid somliga länslasarett återstår dock åtskilligt att önska såväl beträffande kontrollen vid elevernas antagande till kurserna som beträffande kursens längd och det mått af praktiska och teoretiska kunskaper, som därunder inhemtas. En god sjuksköterskeutbildning ligger Förbundets intressen mycket nära, äfven af det skäl, att Fredrika-Bremer-stipendier årligen utgå med afsevärda belopp för att bereda obemedlade unga kvinnor tillfälle till dylik utbildning.

* * *

Samkvämskomitén har under år 1899 arbetat i samma syfte och efter samma grunder, som under de två föregående åren. Under det förflutna året ha anordnats 4 samkväm, till hvilka inbjudits förutom Förbundets medlemmar äfven utom Förbundet stående personer, hvilka man ansett böra hafva särskildt intresse af den på programmet uppställda frågan. Man har därmed åsyftat, att å diskussionen, då sådan varit påtänkt, gifva större sakrikedom och värde, samt att få intresset för själfva föredragsämnen spriddt i vidare kretsar.

Samkväms-
komitén

Till det första samkvämet för året, d. 7 mars, var allmänheten medels annons inbjuden. Föredragsämnet, »Utbildning af barnavårdarinnor och barnens uppfostran», inleddes af fröken Maria Aspmann, som redogjorde för utlandets åtgärder för teoretisk och praktisk utbildning af barnavårdarinnor, samt slutade med att framlägga ett detaljeradt förslag till inrättande af en för sådant ändamål afsedd anstalt i Stockholm.

Vid nästa samkväm, d. 28 april, till hvilket inbjudits Förbundets samtliga medlemmar, höll fröken Astrid Cleve ett föredrag öfver »Sport och friluftslif».

Vid ett samkväm, d. 1 november, redogjorde fru Anna Höjer för »Den hvita slafhandeln» och lämnade några intressanta meddelanden från den under sommaren för denna fråga hållna kongressen i London.

Den 5 december ägde det sista samkvämet för året rum och höll därvid fröken Maria Cederschiöld ett sakrikt föredrag »Om rösträtten och kvinnan i England».

Glädjande är att kunna konstatera, att de frön som genom Förbundets samkväm med åtföljande diskussioner utsåts, synas ha fallit i god jord och blifvit fruktbärande. Några exempel må nämnas. Tidningen »Hemtrefnad», som utkommer en gång i veckan, och som så väl tyckes motsvara sitt ändamål, att bjuda arbetsklassens kvinnor en god och sund läsning, kan i viss mån anses såsom ett resultat af en vid ett samkväm år 1898 anordnad diskussion öfver frågan: »Hvad kan göras för att höja den tjänande klassen i sedligt och intellektuellt afseende»? Året därpå började »Hemtrefnad» utgifvas och att företaget skötts på ett utmärkt sätt framgår bl. a. däraf att redan första året prenumerantantalet steg till 3,000. Styrelsen och redaktionen, som förestås af fru N. Wallenstén, kan hafva all anledning att hoppas det deras arbete skall blifva till gagn och välsignelse, ty både från in- och utlandet ingå uttalanden af tillfredsställelse från alla lager af vårt folk med så väl tidningens syfte, som dess sätt att förverkliga detta.

Bildandet af det sällskap, som under namn af »Barnavård» konstituerade sig d. 5 februari i år här i Stockholm, kan anses härleda sig från en af dessa diskussionsaftnar, enär impulsen blifvit gifven och intresset väckt för frågan vid årets första samkväm genom det föredrag och den diskussion, som hölls öfver utbildning af barnavårdarinnor.

Medlemmar i samkvämskomitén under år 1899 hafva varit: fröken Gertrud Adelborg, ordförande, fru Julia Jolin, fröknarna Gerda Cederblom, Astrid Cleve, Edith Strengell och Anna Ulrich.

* * *

Redogörelser för *Sjuk-kassans*, *Stipendiekomiténs* och *Dräktreform-föreningens* verksamhet återfinnas i Bil. II, III, IV.

Bil. I.

Fredrika-Bremer-Förbundets ombud 1899.

Abenius, Mathilda, fröken, Vesterås.

Andersson, Anna, f. Bergenstråle, fru, Vexjö.

Arwedson, Ada, fröken, Linköping.

* Bergelmer, Carolina, fru, Jönköping.

Bergstedt, Amanda, fröken, Arboga.

Brandberg, Anna, fru, Jönköping.

Broberg, M., fru, Landskrona.

*) De med * betecknade hafva under året afsagt sig ombudsskapet.

- Burman, Hulda, fröken, Luleå.
- * Edelstam, Axeline, fru, Nyköping.
- Ekenstierna, Fanny, fröken, Mariefred.
- von Essen, Carlotte, fröken, Örebro.
- Fischerström, Anna, fröken, Karlskrona.
- Florén, Andriette, fru, Mariestad.
- Grape, Augusta, fru, Umeå.
- Jeanzon, Ellen, fröken, Lidköping.
- Kihlberg, Liva, fru, Söderhamn.
- Larsson, Elise, fröken, Motala.
- Liljebäck, Jenny, fru, Haparanda.
- Lindskog, Anna, fru, Kristianstad.
- Martin, Eva, fröken, Södertelge.
- Mauritzon, Anna, fröken, Vadstena.
- Munthe, Maria, fröken, Ystad.
- Nordenfelt, Maria, fröken, Göteborg.
- Osterman, Marianne, fröken, Lund.
- Petrén, Siri, fru, Malmö.
- Pihl, Aurore, fröken, Norrköping.
- Poignant, Georgine, fru, Visby.
- Renborg, Alma, fröken, Östersund.
- Rundgren, Charlotte, fru, Karlstad.
- Ryding, Karin, fru, Venersborg.
- af Sandeberg, Frida, fröken, Sundsvall.
- Scherdin, Alma, fröken, Kristinehamn.
- Sjöberg, Hanna, fröken, Falkenberg.
- Sjöcrona, Helena, fröken, Helsingborg.
- Strömberg, Emma, fröken, Varberg.
- Sundholm, Ebba, fröken, Hudiksvall.
- von Sydow, Ellen, fröken, Karlshamn.
- * Tauson, Brita, fröken, Karlshamn.
- Thorburn, Vivi, fru, Uddevalla.
- Trotzig, Hilda, fru, Hedemora.
- Trybom, Elin, fröken, Skara.
- Trägårdh, Göthilda, fröken, Skellefteå.
- Uggla, Sofie, fröken, Borås.
- Unger, Hedvig, fru, Hitorp, Nora.
- Versteegh, Inez, fru, Hernösand.
- Åkerblom, Emelie, fru, Falun.

Styrelsens för Fredrika-Bremer-Förbundets sjuk-kassa årsberättelse till årsmötet 1900.

Sjuk-kassans verksamhet har under år 1899, det 13:de året sedan kassans början, fortgått och utvecklats på sätt följande siffror visa.

Delegarnas antal, som vid 1898 års utgång var 263, hade vid slutet af 1899 höjts till 270. Af kassans medlemmar hafva under året tillkommit 12 och afgått 5.

Under året har utdelats såsom sjukhjälp till 62 personer för tillsammans 2,792 sjukdagar ett sammanlagdt belopp af kr. 4,122 (mot kr. 3,646: 50 förlidet år).

	Medlemmarnas antal.	Sjukhjälp.
År 1887.....	97	kr. 159: —
» 1888.....	136	» 694: 50
» 1889.....	153	» 1,524: 50
» 1890.....	188	» 1,444: —
» 1891.....	199	» 1,864: 50
» 1892.....	208	» 3,477: 50
» 1893.....	214	» 2,565: —
» 1894.....	238	» 3,003: 75
» 1895.....	237	» 3,230: 25
» 1896.....	246	» 2,712: 75
» 1897.....	250	» 2,685: 75
» 1898.....	263	» 3,646: 50
» 1899.....	270	» 4,122: —

För kassans kapitalställning, utgifter och inkomster redovisas i kassaförvaltarens rapport.

Kassans expedition har hållits öppen i Fredrika-Bremer-Förbundets lokal en gång i veckan, hvarjämte anmälningar mottagits å denna lokal kl. 11—4 alla dagar.

I afseende på inträde i kassan gäller förfarande:

att kvinnor, tillhörande de kategorier, för hvilka kassan närmast varit afsedd, utan vidare vinna inträde under förutsättning af rent läkarebetyg;

att för inträdessökande med kvalificeradt läkarebetyg afgörandet ligger hos de tre läkare, som tillhöra styrelsen; samt

att i öfriga fall styrelsen i sin helhet beslutar.

Ur räkenskaperna anföres följande:
Vid 1899 års utgång utgjorde Sjukkasans

Tillgångar:

Fordran i Stockholms Enskilda bank å upp- och af- skrifning	103: 72
1 obligation i Helsingborgs—Hessleholms järnväg	1,000: —
Fordran mot säkerhet af inteckning i huset 4 Lilljansplan Dito af inteckning i huset 31 Vest- mannagatan	5,000: — 5,000: —
Fordran i Bankaktiebolaget Stockholm—Öfre Norrland å hushållräkning	3,113: 78
D:o i Nordiska Kreditbanken å sparkasseräkning	1,509: 06
Kontant i kassan	38: 80
	<hr/>
Summa kr.	15,765: 36

Skulder:

Fonder: Försäkringsfonden	11,692: —
Donationsfonden	3,000: —
Reservfonden	1,073: 36
	<hr/>
Summa kr.	15,765: 36

Samtliga fonders belopp uppgick vid utgången af
1898 till kr. 15,445: 24
Fondernas förstärkning, som följaktligen uppgår till kr. 320: 12
har uppkommit på grund af följande förhållanden
mellan inkomst och utgift:

Inkomst:

Inträdesavgift för 12 medlemmar	58: —
Årsavgift för 273 medlemmar	3,661: 08
Räntor (influtna)	739: 72
Straffräntor	11: —
Statsbidrag för 1899	300: —
	<hr/>
Summa kr.	4,769: 70

Utgift:

Sjukhjälp till 62 medlemmar	4,122: —
Omkostnader: Hyra för 1899	100: —
Arvoden	140: —
Kontors- och annonsutgifter ...	87: 58
Till försäkringsfonden	327: 58
	<hr/>
Summa kr.	4,769: 70

Inventarierna, bestående af räkenskapsböcker och skrifmateriel, äro ej upptagna i något värde. Fröknarna Theresa Geijer och Ulla Hammarsköld hafva under det förflutna året med upoffrande nit och mycken skicklighet skött kassans registrering och ekonomiska expedition.

Stockholm i Februari 1900.

Carl Nyström.

Fredrika-Bremer-Förbundets sjukkassas fonder utgjorde vid början af år 1900.

Försäkringsfonder	kr. 11,692: —
Donationsfonden	» 3,000: —
Reservfonden	» 1,073: 36

Kassans förmögenhet kr. 15,765: 36

Stockholm den 24 Febr. 1900.

P. G. Rosén.

Kassans styrelse har under året haft följande sammansättning:

Ordinarie styrelsemedlemmar:

Professor P. G. Rosén, ordförande.

Doktor Carl Nyström, vice ordförande och kassaförvaltare.

Fröken Theresa Geijer, sekreterare och tjänstgörande vid expeditionen.

Fröken Anna Roos.

Fördelningsläkaren N. A. Edling.

Suppleanter:

Fru F. Lybeck.

Fröken U. Hammarsköld, tjänstgörande vid expeditionen.

1:e lifmedikus G. Westfelt. †

Revisorer:

Fröken A. Fabricius.

Fröken K. Wall.

Revisorssuppleanter:

Fröken A. Dahlström.

Fröken M. Silow.

Sjukkassan har lidit en kännbar förlust, därigenom att dess mångårige styrelseledamot, 1:ste lifmedikus Westfelt under året affidit.

Revisionsberättelsen lyder som följer:

Undertecknade, utsedda revisorer att granska Fredrika-Bremer-Förbundets sjukkassas förvaltning och räkenskaper för år 1899, få härmed efter fullgjordt uppdrag, därom afgifva följande berättelse:

Beträffande tillgångar och skulder samt inkomster och utgifter få vi hänvisa till kassaförvaltarens af oss granskade redovisning.

Styrelsens af oss genomgångna protokoll, jämte de däri omförmälda besluten, hafva icke föranledt någon erinran från vår sida.

Värdehandlingarna äro förvarade i brandfritt kassahvalf.

Kassans räkenskaper äro förda med utmärkt ordning och noggrannhet samt åtföljda af erforderliga verifikationer, och då ingen anledning till anmärkning förekommit, få vi tillstyrka, att full ansvarsfrihet för förvaltningen under år 1899 måtte beviljas styrelsen.

Stockholm den 28 Mars 1900.

A. Fabricius.

Kerstin Wall.

Bil. III.

Stipendiekomiténs årsberättelse för år 1899.

Från Förbundets *Allmänna stipendiefond* hafva utdelats nedannämnda stipendier, fördelade som följer: 300 kr. till fil. kand., fröken Maj Lagerheim, för idkande af studier vid universitet; 300 kr. till eleven vid högre mejeriskolan vid Alnarp, fröken Alida Negel; 360 kr. till fröken Gerda Wallengren för sjukvårdskurs vid Sophiahemmet (Malmöhus stip.); 360 kr. till fröken Signe Hertzman för utbildning till lärarinna i kvinlig slöjd (Östergötlands stip.); 360 kr. till eleven vid folkskolelärarinneseminarier i Stockholm, fröken Magda Bredberg (Stockholms stads stip.); 240 kr. till fröken Anna Mångberg för sjukvårdskurs vid Sabbatsberg (Vesterbottens stip.); 240 kr. till fröken Wendela Röhse för utbildning till lärarinna i huslig ekonomi (Vesterbottens stip.); 270 kronor till fröken Elisabeth Lundvall för kurs vid Tekniska skolan i Stockholm (Södermanlands stip.); 180 kr. till fröken Signe Wennergren för sjukvårdskurs vid Sabbatsberg (Värmlands stip.).

Till följd af mellankommande hinder hafva Kristianstads och Örebro läns stipendier reserverats till utdelning år 1900.

Från *Donationsfonderna* hafva utdelats trenne stipendier: 500 kr. till med. kand., fröken Signe af Klintberg, samt 400 kr. till med. kand., fröken Ada Nilson; vidare har stipendium, i enlighet med donators bestämmelser, för första gången utdelats från Leijonhufvud-Adlersparreska Släktstipendiefonden till fröken Märta Axelsdotter-Leijonhufvud med kr. 747: 37 för idkande af språkstudier i England.

Om organisationsarbetet för länsinsatsernas ökande och fullbordan kan meddelas, att lokalkomitéernas arbete för detta ändamål inom flera län visat sig ganska framgångsrikt. Stipendiekomiténs sekreterare har genom föredrags hållande i Blekinge och Småland väckt intresse för och tagit initiativ till nya lokalkomitéers bildande för Jönköpings och Blekinge län.

Allmänna Stipendiefonden har under året ökats med ett belopp af kr. 16,711, hvaraf 10,711: 41 influtit till länsinsatserna och 6,000 kr. lemnats af »onämnd» gifvare, med villkor att afkastningen häraf för all framtid skall användas som bidrag till kostnaderna för stipendieinstitutionens administration. I likhet med föregående år har komitén att tacksamt erkänna en gäfv af 200 kr. från fröken Ellen Bergman, samt en gäfv af 100 kr. från fru Karin Ryding i Wenersberg, det senare beloppet med villkor att tillräknas Elfsborgs läns afdelning.

Donationsfonderna hafva ökats med en ny fond: Evelina Fahnehjelm's Stipendiefond, stiftad genom testamentarisk gäfv af 3,000 kr. af framlidna fröken E. Fahnehjelm och af vänner och elever till testator ökad med kr. 1,053: 63. Stipendierna äro enligt gifvarnes bestämmelser afsedda att utgå som resestipendier för lärarinnor i språk och geografi vid Sveriges högre flickskolor, med företräde för dem, som äro anställda vid Wallinska skolan i Stockholm eller därifrån tagit mogenhetsexamen.

Den *Leijonhufvud-Adlersparreska Släktstipendiefonden* har under året ökats med utfallande arfsmedel från testators, fru S. L - d Adlersparres dödsbo, uppgående till kr. 2,231: 68.

Samtliga under året influtna bidrag till stipendiefonderna hafva öfverlemnats till *styrelsen för stipendiefondernas förvaltning*, hvars *ordinarie medlemmar* hafva varit: fru A. Wallenberg, ordf., generaldirektör F. A. Andersson, revisionssekreterare H. Rohtlieb, professor P. G. Rosén och fröken M. Silow samt *suppleanter* fröken C. Montelius och bankdirektör G. Lettström.

Stipendiekomiténs medlemmar hafva varit: revisionssekreterare H. Rohtlieb, ordf., fru T. Gyldeén, fröken S. Leijonhufvud, grefvinnan A.

Mörner, professor P. G. Roséu, fröken M. Silow, sekr. och friherrinnan E. Tamm.

Revisorer hafva varit: underståthållaren E. von den Lancken, disponenten O. Björklund (ledamot af riksdagens 1:a kammare) och fröken I. Elfving samt *revisorssuppleant* herr J. N. Sanne (riksdagsman i 1:a kammaren).

Undertecknade, som blifvit utsedde att granska de under Fredrika-Bremer-Förbundets vård och inseende stående stipendiefonders räkenskaper och förvaltning under år 1899, få efter fullgjordt uppdrag afgifva följande berättelse:

Allmänna Stipendiefonden.

Kredit.

Behållning från år 1898	kr. 123,321: 70
Genom stipendiekomitén insamlade.....	» 10,411: 71
Gåfvor af fröken Ellen Bergman och fru Ryding...	» 300: —
Gåfva af »onämnd»	» 6,000: —
Under året influtna räntor	» 5,390: 87
Lån till Johanna Kempes stipendiefond	» 200: —
D:o till Leijonhufvud-Adlersparreska stipendiefonden	» 100: —
Deposition: öfvertaget depositionsbevis	» 300: —
Donationsfondens bidrag till förvaltningskostnaden	» 100: —
	<hr/>
	Summa kr. 146,124: 28

Debet.

Utbetalda räntor	kr. 12: 65
Stämpelskatt	» 7: 75
Lifränta	» 200: —
Stipendier	» 2,190: —
Hyra för församlingslokal och kassafack	» 120: —
»Onämnds» donationsfond, lån	» 200: —
Leijonhufvud-Adlersparreska stipendiefonden, lån...	» 100: —
Deposition: uppburit deponerade	» 300: —
Stipendiekomiténs utgifter	» 2,327: 38
Behållning till 1900.....	» 140,666: 50
	<hr/>
	Summa kr. 146,124: 28

Förestående behållning är sålunda placerad:	
Falu—Rättvik—Mora Järnvägsaktiebolags 4 % obligationer	kr. 12,000: —
Stockholms Intecknings-Garanti-Aktiebolags 3 1/2 % obligationer	» 7,865: —
Helsingfors stads 4 1/2 % obligationer	» 20,358: —
Örebro stads 3 6/10 % obligationer	» 5,985: —
Städernas i Finland Hypotekskassas 4 % obligationer	» 2,923: 20
Kopparbergs-Hofors Sägverksaktiebolags 4 1/2 % obligationer	» 7,000: —
Stora Kopparbergs Bergslags Aktiebolags 4 % obligationer	» 5,000: --
Gefle—Dala Järnvägsaktiebolags 4 1/2 % obligationer	» 23,000: —
Intecknade skuldebref	» 28,950: —
På deposition i Stockholms Enskilda Bank	» 24,371: 71
På deposition i Sundsvalls Enskilda Bank	» 227: 81
På upp- o. afskrifn.-räkning i Stockholms Ensk. Bank	» 2,985: 78
Summa	kr. 140,666: 50

De i föregående års revisionsberättelse omförmälda under Allmänna Stipendiefonden uppförda särskilda konti visa vid 1899 års slut följande behållningar:

A. Färdiga länsinsatsers konto:	
Stockholms stads	kr. 10,260: —
Malmöhus läns	» 5,058: 33
Kristianstads läns	» 5,174: 11
Östergötlands läns	» 5,040: —
Vesterbottens läns	» 6,857: 67
Södermanlands läns	» 7,797: 61
Örebro läns	» 5,147: 42
Värmlands läns	» 5,114: 90
Norrbottnens läns	» 8,530: 45
Vesternorrlands läns	» 5,000: —
Skaraborgs läns	» 6,344: 06
Jämtlands läns	» 5,000: —
Göteborgs och Bohus läns	» 5,003: —
B. Påbörjade länsinsatsers konto	18,733: 96
C. Fria gåfvomedels konto	28,928: —
D. Disponibla medels konto	12,676: 99
Summa	kr. 140,666: 50

Ellen Bergmans Släktstipendiefond.

Kredit.

Behållning från år 1898	kr.	50,150: —
Under året influtna räntor	»	2,002: 67
	Summa kr.	52,152: 67

Debet.

Utbetald lifränta	kr.	2,002: 67
Behållning till år 1900	»	50,150: —
	Summa kr.	52,152: 67

Ofvanstående behållning är placerad uti:

Oxelösund-Flen-Vestmanlands Intecknings-Aktiebolags 4 % obligationer	kr.	25,000: —
Allmänna Hypoteksbankens 4 % obligationer	»	18,666: 67
Gefle—Dala Järnvägsaktiebolags 4 ¹ / ₂ % obligationer	»	2,000: —
Stora Kopparbergs Bergslags Aktiebolags 4 % obligationer	»	2,000: —
På deposition i Stockholms Enskilda Bank	»	1,333: 33
Intecknad revers	»	1,150: —
	Summa kr.	50,150: —

Donationsfond,

stiftad af anonym givare den 3 Juni 1890.

Kredit.

Behållning från år 1898	kr.	33,695: 72
Under året influtna räntor	»	1,619: 49
Allmänna Stipendiefonden, lån	»	200: —
	Summa kr.	35,515: 21

Debet.

Utbetalda stipendier	kr.	900: —
Allmänna Stipendiefonden, lån	»	200: —
Förvaltningsbidrag till Allm. Stipendiefonden	»	100: —
Kassaförvaltaren	»	0: 40
Ränta	»	0: 50
Behållning till år 1900	»	34,314: 31
	Summa kr.	35,515: 21

Ofvanstående behållning är placerad sålunda:

Sundsvalls stads 4 1/2 % obligationer	kr.	5,000: —
På deposition i Stockholms Ensk. Bank	»	25,387: —
Intecknad revers	»	2,400: —
På deposition i Sundsvalls Ensk. Bank	»	700: —
På upp- och afskrifningsräkning i d:o	»	827: 31
	Summa kr.	34,314: 31

Leijonhufvud-Adlersparreska Stipendiefonden.

Kredit.

Behållning från år 1898	kr.	5,522: 59
Från donators sterbhus öfverlemnade	»	2,231: 68
Allmänna Stipendiefonden, lån	»	100: —
Under året influtna räntor	»	231: 48
	Summa kr.	8,085: 75

Debet.

Stämpelskatt	kr.	1: 70
Stipendier	»	747: 37
Allmänna Stipendiefonden, lån	»	100: —
Behållning till år 1900	»	7,236: 68
	Summa kr.	8,085: 75

Förestående behållning är placerad sålunda:

Intecknad revers	kr.	5,000: —
Kapitalräkning i Stockholms Ensk. Bank.....	»	2,236: 68
	Summa kr.	7,236: 68

Evelina Fahnehjelm's Stipendiefond.

Kredit.

Gåfva enl. testamente af fröken Evelina Fahnehjelm	kr.	3,000: —
Af vänner och elever till donator öfverlemnade....	»	1,051: 63
Influtna räntor	»	33: 44
	Summa kr.	4,085: 07

Debet.

Stämpelskatt	kr.	1: 75
Behållning till år 1900.....	»	4,083: 32
	Summa kr.	4,085: 07

Förestående behållning är sålunda placerad:

Gefle—Dala Järnvägsaktiebolags 4 ¹ / ₂ % obligationer	kr.	1,000: —
På deposition i Stockholms Ensk. Bank.	»	3,000: —
På upp- och afskrifning i d:o.....	»	83: 32
	Summa kr.	4,083: 32

Samtliga i berättelsen omnämnda värdepapper, hvilka vi funnit förvarade i styrelsens kassafack i Stockholms Ensk. Bank, äro efter vår öfvertygelse fullt betryggande och utgifterna äro bestyrkta med oss förevisade verifikationer.

Då styrelsen efter vår uppfattning på ett mycket berömvärdt sätt iakttagit Förbundets stipendiefonders ekonomiska intressen, är det oss ett nöje att tillstyrka full och tacksam ansvarsfrihet åt densamma för 1899 års förvaltning.

Stockholm den 31 Mars 1900.

Olof Björklund.

J. N. Sanne.

I. Elfving.

Bil. IV.

Dräktreformföreningens årsberättelse

mars 1899—mars 1900.

Styrelsen får härmed aflägga redogörelse för verksamheten under föreningens fjortonde arbetsår.

På den i förra årsberättelsen omnämnda hemställan från det i Petersburg befintliga »Sällskapet till skydd för kvinnohälsan», att dit till påseende skicka en serie modeller lämnade styrelsen ett jakande svar, dock med villkor att nämnda sällskap iklädde sig tull- och transportkostnader för sändningen. Å detta meddelande erhöles icke något svar, men i december 1899 kom från den ryska föreningen en uppmaning att i januari deltaga i en i Petersburg då anordnad utställning af hygieniska kläder och andra föremål. Men som af utställare, utom alla utgifter för frakt, tull etc., fordrades en mycket dryg platshyra, beslöt styrelsen att föreningen icke skulle deltaga i nämnda utställning. Däremot deltagar föreningen med en *skoldräkt* i världsutställningen i Paris detta år. Genom tillmötesgående från öfverstyrelsen för Stockholms stads folkskolor har plats för denna dräkt beredts å den pedagogiska afdelningen. Föreningens inträdeskort till expositionen är utfärdadt på styrelsemedlemmen fru Eva Kempe, som välvilligt åtagit sig att under sin vistelse i Paris representera föreningen.

I Wallinska skolan i Stockholm har en exposition af föreningens skoldräkt egt rum. Likaså har den skickats till påseende till åtskilliga landsortsskolor. Från skilda orter ha ingått bref med rekvisition af mönster samt begäran om anvisningar och råd vid tillverkningen af reformmodeller.

Till folkhögskolorna ha sändts exemplar af föreningens broschyr *Den kvinnliga klädedräkten*. Den kommer att sändas äfven till de norska och danska folkhögskolorna.

Föreningens modeller och mönster tillhandahållas fortfarande hos firman *K. M. Lundberg, Stockholm*.

Styrelsen har ägt följande sammansättning:

A. Af Fredrika-Bremer-förbundet valda:

<i>Ordinarie medlemmar:</i>	<i>Suppleanter:</i>
Fru <i>Marie-Louise Berg</i> .	Fröken <i>Sally Högström</i> .
» <i>Gurli Linder</i> .	» <i>Caroline Wahrolin</i> .
Fröken <i>Elsa Gyldeén</i> .	

B. Af Dräkthereformföreningen valda:

<i>Ordinarie medlemmar:</i>	<i>Suppleanter:</i>
Doktor <i>Hedda Anderson</i> .	Fru <i>Maria Bolin</i> .
Fru <i>Thea Burgman</i> .	» <i>Louise Frænckel</i> .
» <i>Ellen Gyllander</i> .	» <i>Sigrid Nyström</i> .
» <i>Eva Kempe</i> .	Fröken <i>Helena Palmqvist</i> .
» <i>Carin Scholander</i> .	
Fröken <i>Josefine Lindeblad</i> .	

Som ordförande har fungerat fru Scholander, som vice ordförande fru Linder, som sekreterare fru Gyllander och som kassaförvaltare fröken Lindeblad.

<i>Revisorer:</i>	<i>Revisorssuppleanter:</i>
Fröken <i>Jenny Bonnier</i> .	Fru <i>Greta Wiern</i> .
» <i>Betty Hirsch</i> .	Fröken <i>Anna Kruse</i> .

Revisionsberättelse.

Undertecknade, af Fredrika-Bremer-Förbundets dräkthereformförening utsedda revisorer, få härmed, efter företagen granskning af räkenskaperna från den 1 Januari 1899 till den 31 December samma år, afgifva följande revisionsberättelse:

Af böckerna framgår, att följande konti under året lämnat vinst:

Modellers konto	kr.	35: 82
Medlemsafgifters konto	»	37: —
Frivilliga gåfvors konto	»	14: 52
Mönsters konto	»	31: 30
Intressekonto	»	5: 50
		<hr/>
	Summa kr.	124: 14

Följande konti förlust:

Annonsers och trycksakers konto	kr.	31: 22
Allmänna omkostnaders konto	»	20: 10
		<hr/>
	Summa kr.	51: 32

Föreningens tillgångar, hvilka vid årets början utgjorde kr. 628: 88, belöpte sig vid årets slut till kr. 701: 70 och bestå af:

Inventarier och modeller	kr.	445: 95
Lager af mönster	»	121: 80
Insatt i Handelsbanken	»	60: 85
Kassa	»	73: 10
		<hr/>
	Summa kr.	701: 70

Till sist få undertecknade, som befunnit räkenskaperna i godt skick och behörigen verifierade, tillstyrka att full ansvarsfrihet må beviljas styrelsen.

Stockholm i Mars 1900.

Jenny Bonnier.

Betty Hirsch.

Kassaförvaltarens rapport.

Till styrelsen för Fredrika-Bremer-Förbundet.

Ur räkenskaperna anföres följande:

Vid årets slut hade Fredrika-Bremer-Förbundet:

Tillgångar:

Kassa	677: 19	
Intecknings-Garanti-Aktiebolaget	37: 21	
Nordiska Kreditbanken	1,708: 79	
Inventarier	2,545: 31	
Fordran hos fru S. Whitlock	4,000: —	
Diverse debitorer:		
Obligationer	5,000: —	
Inteckningar	5,000: —	
Reversfordringar	6,727: 90	16,727: 90
Andra fordringar	57: 57	
Saldo: förlust från år 1899	949: 83	
		<u>Summa kr. 26,703: 80</u>

Skulder:

Egna fonder:

Ständiga ledamöters afgifter	10,710: —	
Inträdesavgifter	3,540: 25	
Första årets årsavgifter	174: —	
S. Whitlocks stipendiefond	4,000: —	
Anonym donationsfond	6,000: —	
Reservfonden	381: 86	24,806: 11

Yttre skulder:

Aftonbladets Aktiebolag	414: 50	
Sjukvårdsafdelningen	713: 19	
Gåfvor och understöd	300: —	
Undersökning af kontors- och butikbiträdens löne- och arbetsförhållanden	470: —	1,897: 69
		<u>Summa kr. 26,703: 80</u>

Ofvanstående förlust kr. 949: 83 har uppkommit på grund af följande förhållande mellan vinst och förlust:

Vinst:

Första årets årsafgifter	kr.	160: 50
Årsafgifter	»	3,285: —
Räntor	»	598: 25
Förlust år 1899	»	949: 83
	Summa kr.	4,993: 58

Förlust:

Byrån	kr.	3,364: 40
Trycksaker	»	231: 66
Dagny	»	461: 51
Allmänna omkostnader	»	822: 82
Möten	»	113: 19
	Summa kr.	4,993: 58

En jämförelse med föregående års bokslut utvisar följande:

Genom den tillökning, som kommit den Whitlockska stipendiefonden till del, samt genom i stadgarna föreskrifven kapitalisering af ständiga ledamöters afgifter samt af halfva beloppet af nytillträdande ledamöters första årsafgift, hafva Förbundets egna fonder under året vunnit en tillökning af kr. 1,010: 50; men, då i följd af Förbundets vid årsmötet fattade beslut afskrifning af den från åren 1897 och 1898 öfverbalanserade förlusten kr. 2,114: 84 egt rum, blir å Förbundets fonders konto nu slutsumman kr. 24,806: 11 mot 25,910: 45 år 1898.

Byråns inkomster hafva varit kr. 3,105: 02 och dess utgifter kr. 6,469: 42.

Allmänna omkostnaders konto ställer sig på en något lägre siffra än föregående årets.

Det tillskott från Förbundets allmänna kassa, som kräfts för tidskriften Dagnys utgifvande, har utgjort kr. 461: 51 mot kr. 752: 27 föregående år.

Under året hafva 5 nya lån å tillsammanlagdt kr. 1,900 af Förbundets medel utlämnats såsom studielån åt kvinnor eller för att på annat sätt främja deras förmåga af själf försörjning. Å äldre lån hafva inbetalts kr. 2,414: 16. Summan af de för sådant ändamål utelöpande lånens kapitalbelopp utgör vid årets slut kr. 6,727: 90 mot kr. 7,242: 06 föregående år.

Sjukvårdsafdelningen har en behållning af kr. 713: 19.

Af den från Lorénska Stiftelsen till Förbundet lämnade summan kr. 1,000 för undersökning af kontors- och butikbiträdens löne- och arbetsförhållanden har under året för ändamålet utgifvits kr. 530 och återstå kr. 470.

För influtna gåfvor, som för uppgifna ändamål lämnats, redogöres i Styrelsens berättelse.

För sjukkassans, stipendiefondernas och komiténs för lagfrågor kassaställning lämnas särskilda redogörelser.

Fröknarna G. Adelborg och S. Beckman hafva med omsorg och noggrannhet skött arbetet vid kassan och bokföringen.

Stockholm i Februari 1900.

Caroline Wahrolin,
Kassaförvaltare.

Bestyrkande riktigheten af ofvanstående redogörelse, hemställa undertecknade revisorer om ansvarsfrihet för 1899 års förvaltning.

Stockholm den 9 maj 1900.

Allida Rossander.

Vilhelm Svedbom.

August Wall.

— C. E. Lagerström —
FREJA-MAGASINET

STOCKHOLM

Lager af **Sybehör & Modevaror**

OBS! Order från Landsorten exp. skyndsamt.

Froms Velocipeder äro utmärkta,

och af alla, som använda dem, mycket omtyckta för deras *styrka* samt *stadiga* och *lätta gång*.

OBS! Priserna nedsatta. Begär priskurant. OBS!

PER FROMS Velocipedfabriks-Aktiebolag,
(Kongl. Hofleverantör)

Mästersamuelsgatan 34, STOCKHOLM.

Riks 10 98.

Allm. 5978.

OBS! Alla slags velocipeder repareras.

Nya Hushållsskolan

(för bildade flickor). Grundad 1881.

Föreståndarinna: Fröken H. Cronius.

Nya Hushållsskolans Matsalar

Vestra Trädgårdsgatan 19.

OBS! Särskild matsal för fruntimmer.

Sjuksköterskor

med goda betyg öfver genomgångna lärokurser och utöfvad praktisk verksamhet finnas anmälda å Fredrika-Bremer-Förbundets Byrå, 54 Drottninggatan, 1 tr. — Allm. Tel. 48 16. Riks Tel. 27 62.

Å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå 54 Drottninggatan mottagas anmälningar till inträde i Förbundets

Sjuk-kassa.

Äfven personer, som icke äro medlemmar af Förbundet, kunna blifva delegare i densamma.

